

**MSc law &
economics**

DEPARTMENT of ECONOMICS,
UNIVERSITY of MACEDONIA
and SCHOOL of LAW,
ARISTOTLE UNIVERSITY of THESSALONIKI

Τμήμα Οικονομικών
Επιστημών

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Νομική Σχολή

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Διπλωματική Εργασία

ΘΕΜΑ: ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ:

ΜΙΑ ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Της

ΑΝΝΑΣ ΓΚΑΓΚΑΛΕΤΣΙΟΥ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης Δίκαιο και Οικονομικά

(Δίκαιο και Οικονομικά στον τομέα των Επιχειρήσεων)

Νοέμβριος 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	σελ. 3
Εισαγωγή.....	σελ. 4
1. Οικονομική Ανάλυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....	σελ. 6
1.1. Ιστορική αναδρομή της ΕΚΕ	σελ. 6
1.2. Ορισμοί.....	σελ. 7
1.3. Θεωρίες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....	σελ. 10
1.3.1. Θεωρία της Πυραμίδας των Επιχειρηματικών Ευθυνών.....	σελ. 10
1.3.2. Θεωρία της Δημιουργίας Διαμοιραζόμενης Αξίας (Creating Shared Value).....	σελ. 13
1.3.3. Θεωρία Ενδιαφερομένων Μερών (Stakeholder Theory).....	σελ. 14
2. Στρατηγική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.....	σελ. 16
2.1. Έρευνες για την επίδραση στη στρατηγικής ΕΚΕ ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.....	σελ. 20
2.2. Συμπεράσματα για την επίδραση της ΕΚΕ ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.....	σελ. 22
3. Νομική Ανάλυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....	σελ. 29
3.1. Το Οικουμενικό Σύμφωνο (Global Compact) του ΟΗΕ.....	σελ. 30
3.2. Πρότυπο ISO 26000 για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.....	σελ. 32
3.3. Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (The 2030 Agenda for Sustainable Development).....	σελ. 33
3.4. Η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) ως προς την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.....	σελ. 34
3.5. Ελληνική Νομοθεσία σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.....	σελ. 40
4. Συμπεράσματα.....	σελ. 41
5. Βιβλιογραφία.....	σελ. 42
6. Αναφορές.....	σελ. 44

Περίληψη

Η εκπόνηση της Διπλωματικής αυτής εργασίας έχει ως σκοπό την παρουσίαση της έννοιας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ). Αρχικά θα αναφερθούμε στα ιστορικά στοιχεία που δείχνουν την εξέλιξη της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Επιπλέον παραθέτουμε την οικονομική ανάλυση που έχει αναπτυχθεί ως προς αυτή την έννοια, τα βασικότερα χαρακτηριστικά των κοινωνιών και των επιχειρήσεων που έχουν συνδεθεί με την έννοια της ΕΚΕ αλλά και τα επικρατέστερα θεωρητικά υποδείγματα για το ρόλο της ΕΚΕ στα πλαίσια των επιχειρήσεων. Στο δεύτερο μέρος επικεντρωθήκαμε στην περιγραφή της Στρατηγικής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, στα κύρια χαρακτηριστικά της, αλλά και σε μελέτες που εξετάζουν αν πράγματι μπορεί να προσφέρει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε μία επιχείρηση. Οι μελέτες καταλήγουν σε διαφορετικά αποτελέσματα. Μέσω υποδείγματος εξετάσαμε αν μία επιχείρηση μπορεί να εμφανίσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι μίας άλλης επιχείρησης και καταλήξαμε στα δικά μας συμπεράσματα. Στο τελευταίο τμήμα της εργασίας παρουσιάζεται το ρυθμιστικό πλαίσιο που υπάρχει σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και ειδικότερα στην ελληνική κοινωνία, το οποίο ορίζεται από διεθνείς δεσμεύσεις, τους στόχους και τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Ελληνική νομοθεσία.

Εισαγωγή

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι μία πρακτική των επιχειρήσεων, σύμφωνα με την οποία οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ότι η κοινωνία στην οποία δραστηριοποιούνται έχει ένα σύνολο προσδοκιών από τη δράση τους.

Από τους επικρατέστερους ορισμούς είναι αυτός του Archie Carroll (1979) που συνοπτικά υποστηρίζει ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη απευθύνεται στις προσδοκίες που μπορεί να έχει η κοινωνία από τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς, αλλά και του Edward Freeman (1984) που εκφράζει ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη εκφράζει την ευθύνη που έχει η επιχείρηση όχι μόνο ως προς τη μεγιστοποίηση του κέρδους της αλλά και ως προς τα ενδιαφερόμενα μέρη της (όπως για παράδειγμα προμηθευτές, καταναλωτές, μέτοχοι, εργαζόμενοι). Επίσης παρουσιάζονται οι θεωρίες και τα μοντέλα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που έχουν αναπτυχθεί για τις επιχειρήσεις, όπως η Θεωρία της Πυραμίδας των Επιχειρηματικών Ευθυνών του Archie Carroll, η Θεωρία της Δημιουργίας Διαμοιραζόμενης Αξίας (Creating Shared Value), ή η Θεωρία Ενδιαφερομένων Μερών (Stakeholder Theory). Παρουσιάζονται και τα κίνητρα και τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν, είτε στις ίδιες τις επιχειρήσεις που υιοθετούν την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, είτε στις υπόλοιπες ενδιαφερόμενες ομάδες ατόμων που μπορεί να επηρεαστούν από αυτή τη δράση της εταιρίας. Επιπλέον παρουσιάζονται και τα αντεπιχειρήματα και οι κριτικές, από τη μεριά όσων διαφωνούν με την σπουδαιότητα ή τα αποτελέσματα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και με την υιοθέτηση των θεωριών που αναπτύχθηκαν για τη ΕΚΕ. Για παράδειγμα, πολλοί οικονομολόγοι αλλά και επιχειρήσεις υποστηρίζουν ότι ο μόνος στόχος των επιχειρήσεων είναι η μεγιστοποίηση των κερδών τους οπότε και δε θα έπρεπε να προβληματίζονται για άλλα ζητήματα που μπορεί να απομακρύνουν τις επιχειρήσεις από τον στόχο τους. Άλλα επιχειρήματα κατά της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης είναι ότι οι επιχειρήσεις που ακολουθούν πολιτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης δεν είναι συνήθως τόσο επιτυχημένες όσο άλλες επιχειρήσεις του κλάδου που δραστηριοποιούνται ή ακόμα ότι η επιχείρηση δεν έχει ευθύνη για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της οικονομίας αφού αυτή είναι ευθύνη του κράτους.

Στο δεύτερο τμήμα της εργασίας παρουσιάζεται η έννοια της Στρατηγικής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, δηλαδή περιγράφεται «η ενσωμάτωση μιας ολιστικής προσέγγισης της Εταιρικής κοινωνικής Ευθύνης στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδιασμού και των κύριων λειτουργιών μίας επιχείρησης, ώστε η διοίκηση της επιχείρησης να ασκείται προς το συμφέρον ενός ευρέος συνόλου ενδιαφερομένων μερών

με στόχο την επίτευξη της μέγιστης οικονομικής και κοινωνικής αξίας μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα» (Werther & Chandler, 2011)¹. Σε αυτό το τμήμα της εργασίας παρουσιάζεται και μέσω ενός υποδείγματος δυοπωλίου Cournot ένα ενδεικτικό παράδειγμα δύο ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Σε αυτό το υπόδειγμα εξετάζεται η υιοθέτηση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από μία επιχείρηση προκειμένου να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι της άλλης. Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της επιχείρησης που ακολουθεί στρατηγική Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης θα μπορούσε για παράδειγμα να είναι καλύτερη προβολή του προϊόντος στους καταναλωτές, να οργανώσει τη συμπεριφορά της ώστε να προλάβει τη συμπεριφορά της ανταγωνιστικής επιχείρησης ή να είναι έτοιμη στο ενδεχόμενο ενός μελλοντικού νόμου προς αυτή την κατεύθυνση. Σε αυτό το σημείο θα εξεταστεί ιδιαίτερα η υιοθέτηση πρακτικών που μπορεί αρχικά να παρουσιάζονται με προτρεπτικό χαρακτήρα αλλά σε ύστερη χρονική περίοδο η νομοθεσία να υποχρεώνει τις επιχειρήσεις να ακολουθούν αυτές τις πρακτικές. Στην περίπτωση λοιπόν που μία απόφαση ΕΚΕ αποτελεί πλέον υποχρεωτική νομοθεσία εξετάζεται το ενδεχόμενο η επιχείρηση που την ακολουθούσε από πριν προαιρετικά να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Στο τρίτο τμήμα της εργασίας παρουσιάζεται το ρυθμιστικό πλαίσιο που υπάρχει σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και σε παγκόσμιο επίπεδο, και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και στην ελληνική κοινωνία. Οι κυριότερες κατηγορίες που εμφανίζονται είναι οι διεθνείς στόχοι και οι διεθνείς δεσμεύσεις, οι στόχοι και οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελληνική νομοθεσία. Παράλληλα με την ανάπτυξη των παραπάνω στοιχείων παρουσιάζονται παρατηρήσεις και αξιολογήσεις των αποτελεσμάτων από την υιοθέτησή του όπου υπάρχουν. Χαρακτηριστικές κατευθύνσεις και δεσμεύσεις προσφέρουν το Οικουμενικό Σύμφωνο (Global Compact) του ΟΗΕ, το Πρότυπο ISO 26000 για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, η 2030 Agenda for Sustainable Development του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, η στρατηγική για Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2011), αλλά και οι δεσμεύσεις που υπάρχουν στην ελληνική νομοθεσία για τις επιχειρήσεις ως προς την προστασία του περιβάλλοντος (ν. 1650/1986), την αειφόρο ανάπτυξη (ν. 2742/1999), και την εξάλειψη των διακρίσεων σε ζητήματα εργασίας (ν.3304/2005, ν. 3488/2006).

¹ Haski-Leventhal, D., (2018). Στρατηγική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Εργαλεία και θεωρίες για υπεύθυνη διοίκηση. Εκδόσεις Τζιόλα, σελ. 48

1. Οικονομική Ανάλυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

1.1. Ιστορική αναδρομή της ΕΚΕ

Πριν την παρουσίαση των βασικών ορισμών της ΕΚΕ, παρουσιάζεται μια συνοπτική περιγραφή των ιστορικών σημείων που οδήγησαν στη δημιουργία και εξέλιξη της συγκεκριμένης έννοιας.

Οι πρώτες αναφορές για την αλληλεπίδραση της επιχείρησης με την κοινωνία μπορούν να παρατηρηθούν στο έργο του Adam Smith Ο Πλούτος των Εθνών (1759) και συγκεκριμένα στη Θεωρία των Ηθικών Συναισθημάτων. Σε αυτό το έργο, αναφέρει ότι πέρα από το «αόρατο χέρι», η επιχείρηση χρειάζεται να έχει χαρακτηριστικά αλτρουισμού και ενσυναίσθησης καθώς και να ακολουθεί τους κανόνες ηθικής και δικαιοσύνης. Το βιβλίο αυτό δημιουργήθηκε στα πρώτα στάδια της Βιομηχανικής Επανάστασης, σε μία εποχή αλλαγών σε οικονομικό, τεχνικό και κοινωνικό επίπεδο. Οι άνθρωποι ξεκίνησαν να εγκαταλείπουν τις αγροτικές δραστηριότητες και άρχισαν να συγκεντρώνονται σε αστικά βιομηχανικά κέντρα, οπότε και οδήγησε σε νέες απαιτήσεις για την εξασφάλιση της κοινωνικής ευημερίας. Η επιχείρηση λοιπόν σύμφωνα με τον Smith χρειάζεται να εξετάζει αυτές τις συνθήκες.

Το 1913 ιδρύθηκε στις ΗΠΑ η Επιτροπή Βιομηχανικής Ευημερίας (Industrial Welfare Commission). Στόχος της ήταν η ρύθμιση των μισθών, των ωρών και των συνθηκών εργασίας. Οι επιχειρήσεις έπρεπε να δημοσιεύουν τις πληροφορίες που αποδεικνύουν ότι τηρούν αυτές τις οδηγίες.

Ο Howard Bowen παρουσίασε το 1953 με τις Κοινωνικές Ευθύνες του Επιχειρηματία το πρώτο συστηματικό έργο όπου εξετάζονται οι έννοιες της κοινωνικής ευθύνης και της ηθικής των επιχειρήσεων. Μέσα από αυτό το έργο προσπάθησε να δείξει ότι οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις των ΗΠΑ είναι ζωτικά κέντρα εξουσίας και αποφάσεων, οπότε και οι αποφάσεις αυτών των επιχειρήσεων μπορούν να επηρεάσουν τις ζωές πολλών ανθρώπων σε διάφορους τομείς. Ανέπτυξε επίσης διάφορους προβληματισμούς όπως τι απαιτήσεις είναι λογικό να έχει η κοινωνία από τη δράση μίας επιχείρησης και αν μπορεί να υπάρχουν οφέλη για την επιχείρηση ακολουθώντας αποφάσεις με κριτήριο την ευημερία της κοινωνίας. Αυτό το βιβλίο αποτέλεσε ορόσημο για τη συστηματική μελέτη της ΕΚΕ.

Το 1970 ο Milton Friedman αμφισβήτησε τις απόψεις που παρουσιάστηκαν στο βιβλίο του Bowen. Σύμφωνα με τον Friedman, η μόνη ευθύνη που έχει μία επιχείρηση είναι να μεγιστοποιήσει την αξία της προς τους μετόχους της, οποιαδήποτε λοιπόν απόφαση της επιχείρησης δεν έχει στόχο να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της θεωρείται μη ηθική. Η εξήγηση που έδωσε είναι ότι τα διευθυντικά στελέχη των επιχειρήσεων έχουν την ευθύνη διαχείρισης των χρημάτων που έχουν επενδύσει οι μέτοχοι, και δεν είναι ηθική η χρήση των χρημάτων αυτών σε σκοπούς που δε μεγιστοποιούν τα κέρδη της επιχείρησης.

Τη δεκαετία του '70 όμως υπήρχε έντονο ενδιαφέρον για τον τρόπο προσέγγισης της Κοινωνικής Ευθύνης από τη διοίκηση των επιχειρήσεων στις ΗΠΑ. Αιτία αυτού του ενδιαφέροντος είναι ότι εκείνη την περίοδο στις ΗΠΑ, η νομοθεσία άρχισε να ζητάει από τις επιχειρήσεις να αναπτύξουν τακτικές συμμόρφωσης με ομοσπονδιακούς νόμους που αφορούσαν θέματα όπως την προστασία του περιβάλλοντος, την ασφάλεια των προϊόντων, την ασφάλεια των εργαζομένων και τις διακρίσεις στο εργατικό δυναμικό.

Το 1971, η Επιτροπή για την Οικονομική Ανάπτυξη (Committee for Economic Development) παρουσίασε τις Κοινωνικές ευθύνες των επιχειρήσεων (Social responsibilities of business corporations). Σε αυτό το βιβλίο παρουσιάζεται ότι δεν αρκεί από μία επιχείρηση μόνο η παροχή αγαθών και υπηρεσιών, χρειάζεται να αναλαμβάνει ευθύνες και ως προς τη βελτίωση της ποιότητας ζωής της κοινωνίας. Με αυτό τον τρόπο γίνεται να διατηρηθούν και να αναπτυχθούν οι βασικές λειτουργίες των επιχειρήσεων που θα οδηγήσουν στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων ενώ παράλληλα υπάρχουν οφέλη και για την κοινωνία.

1.2. Ορισμοί

Ένας από τους πρώτους ορισμούς που δόθηκαν για την ΕΚΕ είναι του **Archie Carroll** (1979) σύμφωνα με τον οποίο η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελείται από τις οικονομικές, κοινωνικές, ηθικές και φιλανθρωπικές προσδοκίες που έχει η κοινωνία από τους οργανισμούς σε μία δεδομένη χρονική στιγμή.

Σύμφωνα με το έργο του Archie Carroll:

- Ο συγκεκριμένος ορισμός έχει τη δυνατότητα να αντιπροσωπεύει διάφορα είδη επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από το αντικείμενο στο οποίο δραστηριοποιούνται.

- Ο ορισμός δείχνει επίσης ως προς ποιους η επιχείρηση έχει ευθύνες και γιατί – οι οικονομικές προσδοκίες αφορούν την επιχείρηση, ενώ οι νομικές, οι ηθικές και φιλανθρωπικές προσδοκίες αφορούν την κοινωνία.
- Ο Carrol αναφέρει ότι οι οικονομικές ευθύνες μπορεί να αφορούν πέρα από την επιχείρηση και την κοινωνία. Για αυτό το λόγο, οι οικονομικές προσδοκίες περιλαμβάνονται στον ορισμό του για την ΕΚΕ.

Από τον συγκεκριμένο ορισμό του Archie Carroll προέκυψε αργότερα και η πυραμίδα της ΕΚΕ, η οποία παρουσιάζεται παρακάτω.

Αργότερα, ο **Edward Freeman** (1984), πρόσθεσε στην ανάλυση της ΕΚΕ την έννοια των ενδιαφερόμενων μερών. Τα ενδιαφερόμενα μέρη μίας επιχείρησης είναι τα άτομα, οι ομάδες ή οι οργανισμοί (μπορεί να είναι ακόμα και χώρες) που μπορούν να επηρεάσουν ή να επηρεαστούν από μία εταιρία που επιτυγχάνει τους στόχους της. Μπορεί να επηρεαστούν θετικά (πχ. οι εργαζόμενοι να βρίσκουν εργασία και μισθό για να ζουν, οι καταναλωτές να αγοράζουν καλής ποιότητας προϊόντα) ή αρνητικά (πχ. οι εργαζόμενοι να υφίστανται κακομεταχείριση, οι καταναλωτές να αγοράζουν επικίνδυνα προϊόντα). Τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν επίσης να επηρεάσουν με τις ενέργειές τους την επιχείρηση (πχ. οι καταναλωτές να αγοράζουν ένα προϊόν ή να προκαλούν εμπορικό αποκλεισμό). Στα ενδιαφερόμενα μέρη περιλαμβάνονται και τα ζώα και το περιβάλλον.

Σύμφωνα με τους **Porter & Kramer** (2002), τα χαρακτηριστικά της ΕΚΕ είναι τα ακόλουθα:

- Η ΕΚΕ είναι διαφορετική από τη φιλανθρωπία. Μία επιχείρηση θεωρείται ότι ακολουθεί ΕΚΕ όταν υιοθετεί τέτοιες δραστηριότητες που να εναρμονίζονται με τη λειτουργία της επιχείρησης.
- Η ΕΚΕ περιλαμβάνει και την ευθύνη της επιχείρησης και τις δραστηριότητες που υιοθετεί ως προς τον σεβασμό του περιβάλλοντος.
- Χωρίς ΕΚΕ μία επιχείρηση δεν μπορεί να διατηρήσει το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα μακροχρόνια.

Η υπεύθυνη ηγεσία σχετίζεται με τις επιχειρηματικές αποφάσεις που λαμβάνουν υπόψη τις προσδοκίες των μετόχων σε συνδυασμό με τις προσδοκίες των ενδιαφερόμενων μερών. Οι ηγέτες που ακολουθούν υπεύθυνη ηγεσία παρακολουθούν και παίρνουν αποφάσεις για το σύνολο των κινδύνων, βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων, που μπορεί να σχετίζονται με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Η ηθική ηγεσία περιγράφει τους ηγέτες που απευθύνονται σε ένα ευρύτερο σύνολο ενδιαφερόμενων μερών, με στόχο τη νομιμοποίηση του οργανισμού σε μία κοινωνία και την εδραίωση και διατήρηση επωφελών σχέσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η Εταιρική Ευθύνη είναι ένας εναλλακτικός ορισμός που πολλές επιχειρήσεις προτιμούν να χρησιμοποιούν αντί της ΕΚΕ. Πολλές φορές δεν είναι εύκολο να διευκρινιστεί αν ο ορισμός της ΕΚΕ περιλαμβάνει και την ευθύνη της επιχείρησης και ως προς άλλους τομείς, που δεν αναφέρονται ξεχωριστά στον ορισμό του Carroll, όπως για παράδειγμα το περιβάλλον. Ως εταιρική ευθύνη μπορεί να χαρακτηριστεί το σύνολο των αποφάσεων που μπορούν να οδηγήσουν στη βιωσιμότητα ενός οργανισμού ή μίας επιχείρησης σε μακροχρόνιο επίπεδο.

Η βιωσιμότητα (sustainability), σύμφωνα με την τριπλή προσέγγιση (triple bottom line) (Elkington 1994), εκφράζει ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να δεσμεύονται σε ζητήματα όχι μόνο χρηματοοικονομικού αλλά και κοινωνικού και περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Οι επιχειρήσεις λοιπόν που θα είναι πιο υπεύθυνες σε αυτούς τους τομείς, θα δείχνουν δηλαδή τη δέσμευσή τους στην ΕΚΕ, θα είναι και πιο βιώσιμες σε βάθος χρόνου, θα μπορούν να εμφανίζουν μακροχρόνια θετικά αποτελέσματα ως προς τους στόχους της λειτουργίας τους.

Με βάση τον παραπάνω ορισμό μπορεί να προκύψει και ο ορισμός της βιώσιμης ανάπτυξης (sustainable development), σύμφωνα με τον οποίο περιγράφεται το σύνολο πρακτικών που εξασφαλίζουν την κάλυψη αναγκών σε παρόντα χρόνο, χωρίς όμως να δεσμεύονται και να περιορίζονται οι επόμενες γενιές ως προς την κάλυψη των δικών τους αναγκών που θα προκύψουν μελλοντικά.

Ένας άλλος κοινώς χρησιμοποιούμενος ορισμός από τις επιχειρήσεις είναι η ιδιότητα του πολίτη (corporate citizenship). Η ιδιότητα του πολίτη περιγράφει τον βαθμό στον οποίο οι επιχειρήσεις εκπληρώνουν τις οικονομικές, νομικές, ηθικές και πρόσθετες ευθύνες που μπορεί να επιβληθούν από τα ενδιαφερόμενα μέρη σε μία επιχείρηση (Maignan κ.ά 1999). Αυτός ο ορισμός έχει πολλές ομοιότητες με τον ορισμό του Carroll για την ΕΚΕ. Η κύρια διαφορά τους είναι ότι η ιδιότητα του πολίτη τονίζει περισσότερο τον ενεργητικό τρόπο διαχείρισης αυτών των ευθυνών από την απλή καταγραφή τους σε μη χρηματοοικονομικές αναφορές των επιχειρήσεων. Στη πλειοψηφία όμως των περιπτώσεων που οι επιχειρήσεις αποφασίζουν να υιοθετήσουν αποφάσεις και πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, οι δύο ορισμοί μπορεί να εκφράζουν το ίδιο.

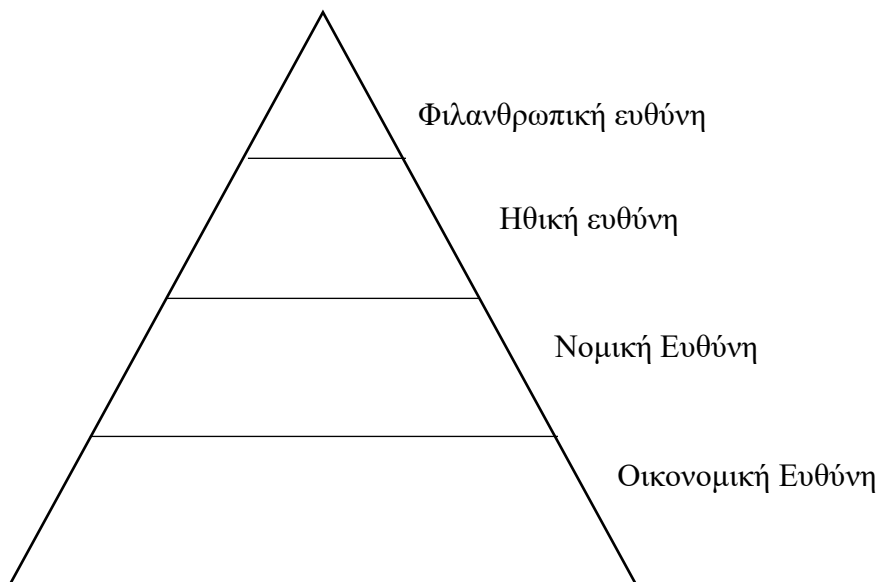
Ο ενσυνείδητος καπιταλισμός (conscious capitalism) των Mackey & Sisodia (2014), είναι μία σχετικά πρόσφατη έννοια στην ανάλυση της ΕΚΕ. Οι επιχειρήσεις θα έπρεπε να λειτουργούν με βάση τους κανόνες ηθικής όταν επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση των κερδών τους. Παρουσιάζει την ανάγκη για οικονομίες που να έχουν και κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες, να λαμβάνουν υπόψιν τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών. Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, η δέσμευση ως προς αυτά τα ζητήματα εξετάζεται σε τοπική όσο και σε παγκόσμια κλίμακα, οπότε και περιλαμβάνει μεγαλύτερο εύρος κοινωνικών ανησυχιών.

1.3.Θεωρίες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

1.3.1. Θεωρία της Πυραμίδας των Επιχειρηματικών Ευθυνών

Η θεωρία του Archie Carroll (1991) για την πυραμίδα των επιχειρηματικών ευθυνών. Έχει τη βάση της στις προσδοκίες που η κοινωνία μπορεί να έχει από μία επιχείρηση και μελετάται από τη βάση προς την κορυφή της. Η πυραμίδα μπορεί να παρουσιαστεί γραφικά όπως στο Σχήμα 1.

1. Η Οικονομική Ευθύνη είναι θεμέλια ανάγκη για την ύπαρξη μίας επιχείρησης. Είναι όμως και η μεγαλύτερη κοινωνική προσδοκία. Είναι σημαντικό μία επιχείρηση να θεωρείται οικονομικά επιτυχημένη για τον θετικό αντίκτυπο που μπορεί να αναπτύξει στα πλαίσια της κοινωνίας που δραστηριοποιείται.
2. Αμέσως επόμενη είναι η Νομική Ευθύνη. Είναι καθήκον της επιχείρησης να γνωρίζει και να τηρεί τους νόμους, να εκπληρώνει τις νομικές της υποχρεώσεις, να είναι φορολογικά συνεπής.
3. Η Ηθική Ευθύνη δείχνει την προσδοκία της κοινωνίας από την επιχείρηση να τηρεί τους κοινωνικούς και ηθικούς κανόνες. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να παρατηρούν τις ανάγκες και απαιτήσεις που έχει η κοινωνία πέρα από τις περιορισμένες απαιτήσεις των νόμων αναγνωρίζουν και να σέβονται τα νέα ηθικά πρότυπα.
4. Η Φιλανθρωπική Ευθύνη είναι το τελευταίο στάδιο της πυραμίδας. Εδώ περιλαμβάνεται η εθελοντική (προαιρετική) ευθύνη της επιχείρησης ως προς την κοινωνία. Εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια της επιχείρησης αλλά παραμένει σημαντικό μέρος αξιολόγησης της ΕΚΕ.

Σχήμα 1: Η Πυραμίδα των επιχειρηματικών ευθυνών του Carroll (Carroll, 1991)

(Πηγή: Haski-Leventhal, D., (2018). Στρατηγική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Εργαλεία και θεωρίες για υπεύθυνη διοίκηση. Εκδόσεις Τζιόλα, σελ. 15)

Στην πυραμίδα των επιχειρηματικών ευθυνών έχουν ασκηθεί κριτικές ως προς την ερμηνεία της αλλά και τον τρόπο αξιοποίησής της ως εργαλείο αποφάσεων των επιχειρήσεων.

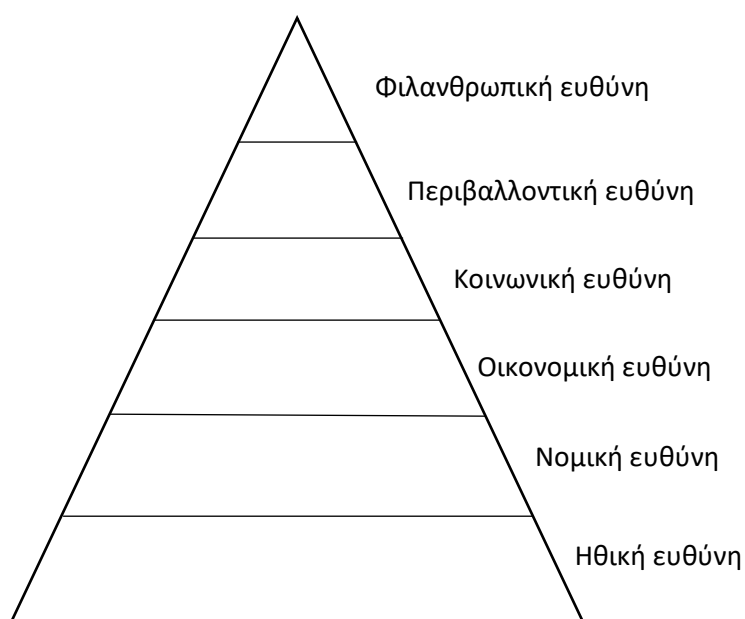
Μία συχνή κριτική ως προς τη θεωρία αυτή είναι ως προς τον τρόπο που πρέπει να μελετάται. Αν εξεταστούν τα στάδια της πυραμίδας χωριστά, οι επιχειρήσεις μπορούν εύκολα να δικαιολογήσουν το γεγονός ότι πρέπει να εστιάζουν περισσότερο, αν όχι κυρίως, στη βάση της πυραμίδας, δηλαδή στην Οικονομική Ευθύνη. Έτσι θα μπορούσαν να υποστηρίξουν ότι ακολουθούν Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ακόμα και αν η δραστηριότητά τους έχει ως μοναδικό στόχο τη μεγιστοποίηση των κερδών της επιχείρησης. Σύμφωνα με τον Carroll όμως αυτός ο τρόπος αξιολόγησης της πυραμίδας είναι λάθος. Η πυραμίδα δε θα έπρεπε να εξετάζεται κατά στάδια αλλά στο σύνολό της, δηλαδή οι επιχειρήσεις να παίρνουν αποφάσεις εξετάζοντας όλα τα στάδια, το καθένα όμως στάδιο να έχει διαφορετική βαρύτητα στη λήψη αποφάσεων ανάλογα με τη θέση του στην πυραμίδα.

Μία δεύτερη κριτική αφορά τη δημιουργία αντικρουόμενων αποτελεσμάτων μεταξύ των ευθυνών αλλά και στην επικάλυψη που μπορεί να έχουν οι ευθύνες. Για παράδειγμα θέτονται ερωτήματα όπως:

- Αν πρέπει η επιχείρηση να παίρνει κοινωνικά ή νομικά σωστές αποφάσεις, ακόμα και αν αυτές οι αποφάσεις οδηγούν σε λιγότερα κέρδη, οπότε τότε θα είναι λιγότερο συνεπής ως προς την οικονομική της ευθύνη.
- Σε ποιο κομμάτι της πυραμίδας θα μπορούσε η επιχείρηση να τοποθετήσει μία απόφαση που μπορεί να επηρεάσει περισσότερες από μία ευθύνες.

Η απάντηση του Carroll σε αυτά τα ζητήματα είναι ότι τα κριτήρια βαρύτητας για κάθε στάδιο της πυραμίδας που θα αποφασίσει μία επιχείρηση στη διαδικασία λήψης αποφάσεών της είναι αυτά που θα αναδείξουν το βαθμό που επιθυμεί να ακολουθήσει ΕΚΕ.

Υπάρχουν επίσης και πολλές κριτικές ως προς τις ελλείψεις ή/και ανακρίβειες που πιθανώς να έχει αυτή η πυραμίδα. Η πολιτισμική και η περιβαλλοντική ευθύνη δεν αποτελούν ξεχωριστά στάδια της πυραμίδας, οπότε ίσως να μην είναι ξεκάθαρο αν η κοινωνία περιμένει από τις επιχειρήσεις να αναλάβουν πρωτοβουλίες ως προς αυτά τα ζητήματα. Ορισμένοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι χρειάζεται η προσθήκη επιπλέον σταδίων στην πυραμίδα της ΕΚΕ όπως η πυραμίδα Haski-Leventhal που έχει σε ξεχωριστά στάδια την κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη, ενώ υπάρχει και η αντίθετη άποψη ότι αυτά τα ζητήματα θα μπορούσαν να μελετηθούν ως τμήμα των σταδίων στο ήδη υπάρχον μοντέλο της πυραμίδας του Carroll.

Σχήμα 2: Η εναλλακτική πυραμίδα επιχειρηματικών ευθυνών (Haski - Leventhal, 2014)

(Πηγή: Haski-Leventhal, D., (2018). Στρατηγική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Εργαλεία και θεωρίες για υπεύθυνη διοίκηση. Εκδόσεις Τζιόλα, σελ. 38)

1.3.2. Θεωρία της Δημιουργίας Διαμοιραζόμενης Αξίας (Creating Shared Value)

Το 2011 οι Porter & Kramer παρουσίασαν τη θεωρία της δημιουργίας διαμοιραζόμενης αξίας. Ως διαμοιραζόμενη αξία μπορούν να χαρακτηριστούν οι πολιτικές και πρακτικές που μπορούν να βελτιώσουν την αξία της επιχείρησης με ταυτόχρονη καλύτερευση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών που χαρακτηρίζουν την οικονομία στην οποία δραστηριοποιούνται. Αυτή η θεωρία λοιπόν δείχνει ότι η ΕΚΕ δε θα έπρεπε να θεωρείται ως δευτερεύουσα / προαιρετική δραστηριότητα της επιχείρησης, αλλά ως μέρος της κύριας δραστηριότητάς της.

Η θεωρία δημιουργίας διαμοιραζόμενης αξίας μπορεί να αναφέρεται όχι μόνο στην αλληλεπίδραση της επιχείρησης με την τοπική κοινωνία που εδρεύει, αλλά να συμπεριλαμβάνει και σύγχρονες μορφές επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε παγκόσμιες αγορές.

Για να επιτύχει μία επιχείρηση τη δημιουργία διαμοιραζόμενης αξίας παρουσίασαν τρεις διακριτούς τρόπους.

α. Με την αναδημιουργία των προϊόντων και αγορών· η επιχείρηση που προσφέρει πιο ποιοτικά και αποτελεσματικά προϊόντα και υπηρεσίες μπορεί να πετύχει οικονομική αξία καλύπτοντας τη ζήτηση από τους καταναλωτές σε μία κοινωνία αλλά και κοινωνική αξία αφού αυτό που προσφέρει καλύπτει κοινωνικές ανάγκες.

β. Με τον επαναπροσδιορισμό της παραγωγικότητας στην αλυσίδα αξίας· η επιχείρηση που δίνει μεγαλύτερη προσοχή σε θέματα βιωσιμότητας, στη μείωση κατανάλωσης των φυσικών πόρων, στο περιβάλλον και τις συνθήκες εργασίας, επιτυγχάνει την μείωση των εξόδων της αλλά και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών συνθηκών στην αγορά που δραστηριοποιείται.

γ. Με την ανάπτυξη τοπικών δικτύων (clusters)· η επιτυχία μίας επιχείρησης επηρεάζεται από την εφοδιαστική αλυσίδα και τις υποδομές που έχει. Τα τοπικά δίκτυα της επιχείρησης μπορούν να δημιουργήσουν διαμοιραζόμενη αξία, παρατηρώντας και διορθώνοντας τα προβλήματα που μπορεί να εμφανίζονται στο σύνολο του δικτύου. Επίσης ένα επιτυχημένο τοπικό δίκτυο συμβάλει και στην εικόνα επιτυχίας της κοινότητας όπου αναπτύσσεται.

Η θεωρία της διαμοιραζόμενης αξίας, παρόλο που έχει προσελκύσει θετικά σχόλια, έχει δεχθεί και αρκετές κριτικές. Μία από τις κυριότερες κριτικές είναι ότι η θεωρία της διαμοιραζόμενης αξίας έχει αρκετές ελλείψεις στην ανάλυσή της. Οι

υποθέσεις στις οποίες στηρίζεται η θεωρία δεν είναι επαρκώς δομημένες. Για παράδειγμα, θεωρείται δεδομένο ότι οι επιχειρήσεις είναι συνεπείς στη νομική και ηθική συμμόρφωση που πρέπει να ακολουθούν. Αυτό στην πραγματικότητα δεν ισχύει, η νομική και ηθική συμμόρφωση επηρεάζει το αποτέλεσμα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων των επιχειρήσεων που ενδιαφέρονται για την κοινωνική ευημερία.

Επιπλέον, οι οικονομικοί και κοινωνικοί στόχοι δεν ευθυγραμμίζονται πάντα όταν εξετάζονται όπως ορίζει η θεωρία, συνήθως υπάρχουν εντάσεις ανάμεσα σε αυτούς τους στόχους και η επιχείρηση θα χρειαστεί να διαλέξει σε αυτή την περίπτωση τη βαρύτητα θα δώσει σε κάθε στόχο.

Μία ακόμη κριτική αφορά στην έλλειψη πρωτοτυπίας της θεωρίας της διαμοιραζόμενης αξίας. Η περιγραφή της έχει αρκετές ομοιότητες με τις έννοιες που ορίζουν τις κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις, και η ειδικότερα η ενσωμάτωση των κοινωνικών στόχων στην κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης μοιάζει με την έννοια της Στρατηγικής εταιρικής κοινωνικής ευθύνης η οποία παρουσιάζεται στη συνέχεια.

1.3.3. Θεωρία Ενδιαφερομένων Μερών (Stakeholder Theory)

Η συγκεκριμένη θεωρία αναπτύχθηκε από τον Edward Freeman (1984) και τονίζει ότι η επιχείρηση δεν αρκεί να δημιουργεί αξία μόνο για τους μετόχους της αλλά και για όλα τα πιθανά ενδιαφερόμενα μέρη. Τα ενδιαφερόμενα μέρη δε θα έπρεπε να αρκούνται μόνο στη μεγιστοποίηση των κερδών μίας επιχείρησης. Χρειάζεται να αναγνωρίσουν την ευθύνη τους να ζητούν από την επιχείρηση να λογοδοτεί για τις ενέργειές της. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τα ενδιαφερόμενα μέρη μίας επιχείρησης μπορεί να είναι άτομα, ομάδες ή οργανισμοί (μπορεί να είναι ακόμα και χώρες) που μπορούν να επηρεάσουν ή να επηρεαστούν από μία εταιρία που επιτυγχάνει τους στόχους της.

Με βάση τη θεωρία των ενδιαφερομένων μερών, η έννοια της ΕΚΕ αναπροσαρμόζεται ώστε να δείχνει τη συμμόρφωση της επιχείρησης σε όλες τις ομάδες που είναι δυνατόν να επηρεάσουν την επιχείρηση ή να επηρεαστούν από τη δραστηριότητα της επιχείρησης.

Η θεωρία επιπλέον κάνει την υπόθεση ότι ένα άτομο συνήθως δεν μπορεί να ανήκει σε παραπάνω από μία κατηγορίες, δηλαδή τα άτομα που επηρεάζονται ή θα είναι μέτοχοι ή θα ανήκουν σε κάποια από τις υποκατηγορίες των ενδιαφερομένων μερών.

Η θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών στηρίχθηκε κυρίως σε δύο αρχές (Evan & Freeman,1988). Η «αρχή των εταιρικών δικαιωμάτων» (principle of corporate rights) ορίζει ότι οι επιχειρήσεις και οι μάνατζερ δεν πρέπει να παραβιάζουν τα νόμιμα κατοχυρωμένα δικαιώματα των άλλων για προσωπικό τους όφελος. Η «αρχή των εταιρικών υποχρεώσεων» (principle of corporate effects) ορίζει ότι οι επιχειρήσεις και οι μάνατζερ φέρουν ευθύνη για τα αποτελέσματα των προσωπικών τους δράσεων τους σε τρίτους.

Οι Werther & Chandler (2011) ομαδοποίησαν τα ενδιαφερόμενα μέρη σε τρεις ομάδες κατά τον ακόλουθο τρόπο:

Στο εσωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης ανήκουν τα οργανωσιακά ενδιαφερόμενα μέρη, στα οποία περιλαμβάνονται οι εργαζόμενοι, οι ιδιοκτήτες και διευθυντές, και τα συνδικάτα εργαζομένων. Αυτά τα ενδιαφερόμενα μέρη λύνουν τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν μέσα στο πλαίσιο της επιχείρησης.

Στο εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης υπάρχουν τα κοινωνικά και τα οικονομικά ενδιαφερόμενα μέρη. Τα οικονομικά ενδιαφερόμενα μέρη είναι οι μέτοχοι, οι καταναλωτές, οι ανταγωνιστές και οι προμηθευτές. Οι μέτοχοι, ανάλογα με το βαθμό αλληλεπίδρασης που έχουν με την επιχείρηση μπορεί να εξετάζονται και ως οργανωσιακά ενδιαφερόμενα μέρη.

Τα κοινωνικά ενδιαφερόμενα μέρη είναι οι κυβερνήσεις, οι τοπικές κοινότητες και το περιβάλλον. Με κριτήριο την απόσταση από την επιχείρηση, τα κοινωνικά ενδιαφερόμενα μέρη είναι αυτά που επηρεάζονται λιγότερο άμεσα από τη δραστηριότητα της επιχείρησης, η αλληλεπίδραση όμως που έχουν με την επιχείρηση παραμένει σημαντική.

Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών παρατηρείται ότι είναι αρκετά δημοφιλής στα πλαίσια ανάλυσης της ΕΚΕ και της διαδικασίας λήψης αποφάσεων από τις επιχειρήσεις σχετικά με την κύρια δραστηριότητά τους. Η θεωρία δείχνει πιο πρακτικά το κομμάτι των ευθυνών των επιχειρήσεων ως προς τα ενδιαφερόμενα μέρη, που δεν ορίζεται μόνο από συγκεκριμένους νόμους, αλλά υπάρχει και ως γενικά αποδεκτή απαίτηση στα πλαίσια των κοινωνικών ευθυνών.

Η θεωρία επίσης δείχνει ότι οι επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται για τη δημιουργία αξίας για τα ενδιαφερόμενα μέρη τους, δεν το κάνουν μόνο για να αποδεικνύουν ότι συμμορφώνονται με τους κανόνες ηθικής. Αυτή η ενέργεια της επιχείρησης επηρεάζει

θετικά και τις μετρήσεις επίτευξης στόχων, χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών, των επιχειρήσεων, ειδικότερα σε μακροχρόνια κλίμακα.

Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών έχει επίσης συνεισφέρει και στην ανάλυση της στρατηγικής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης όπως θα παρουσιαστεί στη συνέχεια.

Όμως η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών εμφανίζει και κάποια πιο αδύναμα σημεία, κάποια κενά στην ανάλυση, που έχουν περιθώρια βελτίωσης. Για παράδειγμα, ο διαχωρισμός των ατόμων σε μετόχους και ενδιαφερόμενα μέρη μπορεί εύκολα να παρερμηνευτεί, υπονοώντας ότι απευθύνεται μόνο σε μεγάλες επιχειρήσεις. Αυτό δεν μπορεί να ισχύει όμως στην πραγματικότητα, γιατί ανεξαρτήτως μεγέθους οι επιχειρήσεις έχουν ενδιαφερόμενα μέρη, οπότε και χρειάζεται να ενδιαφέρονται για τις απαιτήσεις τους.

Ένα άλλο πρόβλημα παρατηρείται ως προς την αδυναμία των επιχειρήσεων να βλέπουν την έκταση της αλληλεπίδρασης με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Συνήθως είναι πιο εύκολο για μία επιχείρηση να δει τι αποτελέσματα θα έχουν οι αποφάσεις της και πώς θα επηρεάσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη, ενώ είναι πιο δύσκολο να δει τις απαιτήσεις των ενδιαφερομένων μερών πριν από τη διαδικασία λήψης των αποφάσεών της. Η αντιπροσωπευτικότητα των ενδιαφερομένων μερών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι περιορισμένη και συχνά δεν υπάρχουν ικανοποιητικοί δίαυλοι επικοινωνίας για την επικοινωνία και ανταλλαγή απόψεων των επιχειρήσεων και των ενδιαφερομένων μερών.

Τέλος, τίθεται το ερώτημα σε ποιο βαθμό η επιχείρηση πρέπει να επηρεάζεται από τα ενδιαφερόμενα μέρη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την κύρια δραστηριότητά της. Εδώ το ζήτημα που μπορεί να προκύψει είναι κατά πόσο είναι θεμιτό να αποκλίνει από τον αρχικό της στόχο προκειμένου να λάβει υπόψιν της τα ενδιαφερόμενα μέρη.

2. Στρατηγική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Η στρατηγική ΕΚΕ δεν αποτελεί θεωρία ή υπόδειγμα, αλλά πρακτική των επιχειρήσεων. Για αυτό το λόγο η ανάλυσή της παρουσιάζεται ξεχωριστά από τις παραπάνω θεωρίες.

Σύμφωνα με τους Werther & Chandler (2011), ως Στρατηγική ΕΚΕ μπορεί να χαρακτηριστεί η ενσωμάτωση μίας ολιστικής προσέγγισης της ΕΚΕ στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδιασμού και των κύριων λειτουργιών μίας επιχείρησης, ώστε η διοίκηση

της επιχείρησης να ασκείται προς το συμφέρον ενός ευρύτερου συνόλου ενδιαφερομένων μερών, με στόχο τη μέγιστη οικονομική και κοινωνική αξία μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.

Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό, η στρατηγική ΕΚΕ εξετάζει τα εξής έξι στοιχεία των επιχειρήσεων:

- Με το όρο ολιστική προσέγγιση αναφέρεται στο ότι δεν αρκεί από μία επιχείρηση να καταγράφει μόνο τις δράσεις της που μπορούν να χαρακτηριστούν ως ΕΚΕ. Χρειάζεται να φαίνεται ότι η κοινωνική ευθύνη έχει επιρροές σε όλα τα στάδια της επιχείρησης.
- Ο στρατηγικός σχεδιασμός αναφέρεται στη στρατηγική που αναπτύσσει η επιχείρηση προκειμένου να πετύχει την αποστολή / τον στόχο για τον οποίο λειτουργεί. Ο στόχος της επιχείρησης μπορεί να αναφέρεται στην παραγωγή και πώληση αγαθών και υπηρεσιών ή να είναι ευρύτερος καλύπτοντας και άλλους τομείς. Η στρατηγική ΕΚΕ εκφράζει ότι η κοινωνική ευθύνη θα πρέπει να αποτελεί μέρος του στόχου της επιχείρησης. Οι επιχειρήσεις λοιπόν που προαιρετικά μπορεί να ασχολούνται με φιλανθρωπικές δραστηριότητες δε θεωρείται ότι αναλαμβάνουν ουσιαστικά την κοινωνική ευθύνη που έχουν.
- Η ΕΚΕ θα πρέπει να επηρεάζει όλα τα στάδια που περιγράφουν την κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης. Για παράδειγμα, η επιχείρηση θα πρέπει να χρησιμοποιεί υπεύθυνες και ηθικές πρακτικές παραγωγής των προϊόντων ή υπηρεσιών της, να μην παραβιάζει τα δικαιώματα των εργαζομένων της και να σέβεται το περιβάλλον.
- Οι αποφάσεις της ΕΚΕ θα πρέπει να υπολογίζουν και όλες τις πιθανές ομάδες ενδιαφερομένων μερών (εργαζόμενοι, προμηθευτές, καταναλωτές, κοινότητα, περιβάλλον) που μπορεί να επηρεαστούν, ώστε να επωφεληθούν ή να δεχτούν την ελάχιστη δυνατή βλάβη.
- Με την έννοια της μεγιστοποίησης της οικονομικής και κοινωνικής αξίας φαίνεται ότι αλλάζει ο προσανατολισμός της ευθύνης της επιχείρησης. Ενώ τα παλιότερα υποδείγματα αναφέρονται σε επιχειρήσεις που έχουν ως στόχο μόνο τη μεγιστοποίηση του κέρδους, η στρατηγική ΕΚΕ επικεντρώνεται περισσότερο στη σημασία της δημιουργίας κέρδους. Οι επιχειρήσεις όμως έχουν και τη δυνατότητα να παράγουν και κοινωνική αξία παράλληλα με τη δημιουργία κέρδους.

- Η στρατηγική ΕΚΕ εστιάζει σε μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα αντί για βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα. Στόχος της στρατηγικής ΕΚΕ είναι οι απαιτήσεις των ενδιαφερομένων μερών να γίνουν ένα εγγενές χαρακτηριστικό σε όλες τις εκφάνσεις της λειτουργίας της επιχείρησης. Τα αποτελέσματα αυτού του στόχου είναι πιο ευδιάκριτα στη μεσοπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη αξιολόγηση της επιχείρησης. Εδώ φαίνεται και η σημασία της υπεύθυνης ηγεσίας για μία επιχείρηση, αφού οι υπεύθυνοι ηγέτες μπορούν να δουν και πέρα από τους βραχυπρόθεσμους κινδύνους που μπορεί να δημιουργούν προβλήματα στην επιχειρηματική δραστηριότητα.

Η υπεύθυνη ηγεσία είναι σημαντική γενικότερα για την στρατηγική ΕΚΕ, καθώς χρειάζεται οι ηγέτες να έχουν σε αυτή την περίπτωση έναν όραμα για τη βελτίωση της κοινωνίας. Σύμφωνα με το Οικουμενικό σύμφωνο του ΟΗΕ (2008), η υπεύθυνη ηγεσία είναι «η τέχνη της παρακίνησης της επικοινωνίας, της υπευθυνότητας και της ενεργοποίησης ανθρώπων να συμμετέχουν σε ένα νέο όραμα για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την απαραίτητη αλλαγή».

Η στρατηγική ΕΚΕ μπορεί να λειτουργήσει για την επιχείρηση ως ειδοποιός διαφορά συγκριτικά με τους ανταγωνιστές της που δεν ακολουθούν δράσεις ανάληψης της κοινωνικής τους ευθύνης. Το συστηματικό ενδιαφέρον της επιχείρησης για τα ενδιαφερόμενα μέρη της μέσα από την κύρια δραστηριότητά της μπορεί να δημιουργήσει εγγύηση για την επωνυμία στην αγορά.

Η επωνυμία της επιχείρησης (brand insurance) αποτελεί εγγύηση για τους καταναλωτές για την ποιότητα και ασφάλεια των προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ παράλληλα διευκολύνει την προσέλκυση επιπλέον επενδύσεων, οπότε και νέες δυνατότητες βελτίωσης της αλυσίδας παραγωγής αξίας για την επιχείρηση. Η επωνυμία της επιχείρησης μπορεί να οδηγήσει σε πιο ασφαλείς και τακτικούς καταναλωτές. Οι μάνατζερ λοιπόν έχουν κίνητρο να ακολουθούν στρατηγική ΕΚΕ για να εξασφαλίζουν και την καλή φήμη της επιχείρησης. Οι μάνατζερ που θεωρούν ότι μπορούν να αξιοποιήσουν ως πλεονέκτημα για μία επιχείρηση την επωνυμία της, δεν αρκεί να στοχεύουν μόνο στο να ξεπεράσουν τις καινοτομίες των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων. Χρειάζεται να στοχεύουν επίσης και σε ένα σύνολο δράσεων αποφάσεων και πρακτικών, τέτοιο που να μην δημιουργεί αδυναμίες και προβλήματα στην εικόνα της επωνυμίας.

Σύμφωνα με τους Werther & Chandler (2005)², στις σύγχρονες οικονομίες τα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις από μία επιχείρηση. Η επωνυμία της επιχείρησης θα πρέπει να εξασφαλίζεται στο τοπικό επίπεδο όπου δραστηριοποιείται η επιχείρηση αλλά και στην παγκόσμια αγορά όπου μπορεί να επηρεάζει και να επηρεάζεται άμεσα ή έμμεσα. Ειδικά σε παγκόσμιο επίπεδο, η ανάπτυξη του επιπέδου πληροφόρησης οδηγεί σε αύξηση των κοινωνικών ανησυχιών, οπότε και σε μεγαλύτερη ανάγκη για υιοθέτηση πρακτικών κοινωνικής ευθύνης από τις επιχειρήσεις.

Στις σύγχρονες επιχειρήσεις, οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων χρειάζεται να αντιλαμβάνονται τη γρήγορα μεταβαλλόμενη φύση στις αξίες και ευαισθησίες των κοινωνιών, οπότε και αν προσαρμόζουν τους στόχους που θέλουν να πετύχουν Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, και τις μεθόδους πραγματοποίησής τους ώστε να έχουν στρατηγικό χαρακτήρα και να πλησιάζουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις μελλοντικές απαιτήσεις της κοινωνίας.

Η στρατηγική ΕΚΕ μπορεί να χρησιμεύει επίσης και ως αμυντικός μηχανισμός για την προστασία της φήμης μίας επιχείρησης. Στις σύγχρονες κοινωνίες όπου υπάρχει πληθώρα επιλογών, όλες οι επιχειρήσεις έχουν υποκατάστατα και μπορούν να αντικατασταθούν. Η φήμη της επιχείρησης δείχνει σε αυτή την περίπτωση ότι έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στην επιχείρηση και τα ενδιαφερόμενά της μέρη μία θετική σχέση, και σημαντικό εργαλείο για την εδραίωση μίας τέτοιας συνθήκης είναι η ύπαρξη στρατηγικής ΕΚΕ. Μία επιχείρηση λοιπόν δεν υιοθετεί στρατηγική ΕΚΕ προκειμένου να λύσει προβλήματα που συναντά στο παρόν, αλλά για να προλάβει προβλήματα που ίσως μελλοντικά προσπαθήσουν να υπονομεύσουν τη φήμη, οπότε και την εξέλιξη μίας επιχείρησης.

Σημαντική αναφορά γίνεται στην στρατηγική ΕΚΕ για τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος. Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες χρειάζεται να πραγματοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζουν ότι δεν υποβαθμίζεται το περιβάλλον ή ότι πραγματοποιείται όσο το δυνατόν μικρότερη ζημιά. Το κριτήριο της βιωσιμότητας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν και να ενσωματώνεται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για όλα τα στάδια της αλυσίδας παραγωγής αξίας.

Η εξασφάλιση της βιωσιμότητας εμφανίζει σύμφωνα με την στρατηγική ΕΚΕ δύο κυρίως προβλήματα. Πρώτον, η βιωσιμότητα του περιβάλλοντος αναφέρεται σε ένα

² Werther Jr, W. B., & Chandler, D. (2005). Strategic corporate social responsibility as global brand insurance. *Business Horizons* Vol.48

χρονικό ορίζοντα πολύ πιο μακροχρόνιο από αυτόν που χρησιμοποιεί συνήθως η επιχείρηση για να εξετάσει κατά πόσο έχει πετύχει τους στόχους της. Αυτό σημαίνει ότι, ακόμη και αν η βιωσιμότητα αποτελεί μέρος του στόχου της επιχείρησης, η επιχείρηση δεν έχει τα εργαλεία να εξετάζει και να παρατηρεί κατά πόσο συγκλίνει ή αποκλίνει από τον στόχο της.

Δεύτερον, η βιωσιμότητα του περιβάλλοντος χαρακτηρίζεται από εξωτερικότητες (externalities). Αν σε κάποια δραστηριότητα της επιχείρησης υπάρχουν εξωτερικότητες, αυτό σημαίνει ότι η κάλυψη του κόστους που μπορεί να έχει αυτή δραστηριότητα καλύπτεται μόνο ως ένα βαθμό από την επιχείρηση. Για το υπόλοιπο κομμάτι του κόστους, την ευθύνη της κάλυψής του την αναλαμβάνει η κοινωνία. Για την παραγωγή προϊόντων ή υπηρεσιών, αν η επιχείρηση παρακολουθεί και αναλαμβάνει μόνο την κάλυψη των εξόδων που αφορούν άμεσα την παραγωγική διαδικασία, τότε δημιουργείται αρνητική εξωτερικότητα στην κοινωνία, η οποία καλείται να αναλάβει τα υπόλοιπα κόστη. Για παράδειγμα, αν η παραγωγική διαδικασία μολύνει το περιβάλλον ή ελαττώνει υπέρμετρα το σύνολο των διαθέσιμων φυσικών πόρων, η κοινωνία θα αναλάβει συνήθως τη διαχείριση αυτών των ζητημάτων (σε περίπτωση που δεν ορίζεται κάτι διαφορετικό από το νόμο). Αυτό το εμπόδιο μπορεί να αντιμετωπιστεί από τις επιχειρήσεις, αν υιοθετήσουν εργαλεία υπολογισμού για την εσωτερίκευση του κόστους που έχουν προκαλέσει.

2.1. Έρευνες για την επίδραση στη στρατηγικής ΕΚΕ ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα

Η επίδραση της στρατηγικής είναι ένα πρόσφατο πεδίο προς διερεύνηση. Προς το παρόν έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες που έχουν δείξει είτε ότι υπάρχει συσχέτιση της ΕΚΕ με τα θετικά αποτελέσματα της στρατηγικής οργάνωσης των επιχειρήσεων. Παράλληλα όμως έχουν αναπτυχθεί και έρευνες που σύμφωνα με τις οποίες η υιοθέτηση ΕΚΕ μπορεί να μην ευνοεί την στρατηγική οργάνωση των επιχειρήσεων.

Για παράδειγμα, οι Korpeil & Brand (2011), εξέτασαν την περίπτωση ενός δυοπωλίου για δύο επιχειρήσεις, εκ των οποίων η πρώτη ενδιαφέρεται για τη μεγιστοποίηση του κέρδους και η δεύτερη ενδιαφέρεται για τη μεγιστοποίηση της

κοινωνικής αξίας³. Οι δύο επιχειρήσεις προσφέρουν παρόμοιο προϊόν, για την παραγωγή ανά μονάδα όμως το κόστος μπορεί είτε να είναι ίδιο είτε να διαφέρει. Μία ακόμα υπόθεση αυτής της ανάλυσης είναι ότι οι αποφάσεις των επιχειρήσεων πραγματοποιούνται ταυτόχρονα και δεν εξετάζεται η αντίδραση των επιχειρήσεων σε επόμενα χρονικά διαστήματα.

Αυτή η έρευνα έδειξε ότι αν η επιχείρηση έχει διπλό στόχο, δηλαδή και την αύξηση της κοινωνικής αξίας, και την υιοθέτηση ΕΚΕ, μπορεί να πετύχει μεγαλύτερα κέρδη τελικά από την επιχείρηση που λειτουργεί μόνο με κριτήριο τη μεγιστοποίηση του κέρδους. Προϋπόθεση όμως για την επιχείρηση που θα ακολουθήσει ΕΚΕ είναι να μην δώσει υπέρμετρη έμφαση στα ζητήματα της κοινωνικής αξίας. Χρειάζεται να βρεθεί εκείνο το σημείο όπου η επιχείρηση θα μεγιστοποιεί την αξία της ως προς τους μετόχους της ενώ παράλληλα θα δείχνει ότι περιλαμβάνει στους στόχους της και τις απαιτήσεις που έχουν τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας δείχνει ότι συμφέρει μία επιχείρηση να υιοθετήσει πρακτικές ΕΚΕ, η ανάλυση όμως έχει κάποιους περιορισμούς που μπορεί να διαφοροποιήσουν τον αποτέλεσμα σε πραγματικές συνθήκες. Για παράδειγμα, υπάρχει η υπόθεση ότι μία επιχείρηση με στόχο τη μεγιστοποίηση του κέρδους ανταγωνίζεται μία επιχείρηση με στόχο την αύξηση της κοινωνικής ευημερίας. Στην πραγματικότητα όμως τέτοιες επιχειρήσεις με διαφορετικούς στόχους συνήθως συνυπάρχουν στα πλαίσια της αγοράς και ο ανταγωνισμός παρατηρείται ανάμεσα σε επιχειρήσεις με παρόμοιους στόχους. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις αποφασίζουν ταυτόχρονα σε μία χρονική στιγμή, οπότε δεν εξετάζονται τα πιθανά αποτελέσματα σε διαφορετικές χρονικές στιγμές ή αν οι επιχειρήσεις επιλέγουν διαδοχικά (first / second mover advantage).

Από την άλλη μεριά όμως, οι Lioui & Sharma (2012) εξέτασαν τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει η ΕΚΕ με στόχο τις περιβαλλοντικές ανάγκες στην χρηματοοικονομική απόδοση της επιχείρησης⁴. Παρατήρησαν ότι οι αποφάσεις ΕΚΕ με στόχο το περιβάλλον προκαλούν αρνητικά αποτελέσματα στα χρηματοοικονομικά στοιχεία της επιχείρησης. Οι περιβαλλοντικές αποφάσεις ΕΚΕ μπορεί να έχουν θετικά αποτελέσματα στο τμήμα Έρευνας και Ανάπτυξης (R&D).

³ Kopel, M., & Brand, B. (2012). Socially responsible firms and endogenous choice of strategic incentives. *Economic Modelling*, 29(3), σελ. 982-989.

⁴ Lioui, A., & Sharma, Z. (2012). Environmental corporate social responsibility and financial performance: Disentangling direct and indirect effects. *Ecological Economics*, 78, σελ. 100-111.

Για την ανάλυσή τους χρησιμοποίησαν τις παρακάτω υποθέσεις. Πρώτη υπόθεση είναι ότι τα αποτελέσματα της περιβαλλοντικής ΕΚΕ, είτε είναι θετικά είτε είναι αρνητικά, θα πρέπει να έχουν άμεσο αντίκτυπο για την επιχείρηση. Οι μάνατζερ που παίρνουν τις αποφάσεις για την υιοθέτηση ΕΚΕ ή όχι λειτουργούν ορθολογικά, οπότε και πρέπει να ξέρουν τα πιθανά αποτελέσματα των αποφάσεών τους. Συγκεκριμένα, περιμένουν να υπάρχει κάποια επιβράβευση αν ακολουθήσουν περιβαλλοντική ΕΚΕ, διαφορετικά δε θα έχουν κίνητρο να αναλάβουν αποφάσεις ΕΚΕ. Δεύτερη υπόθεση είναι ότι αν μία επιχείρηση υιοθετεί αποφάσεις περιβαλλοντικής ΕΚΕ τότε δέχεται και μία επιπλέον ανταμοιβή για τις δραστηριότητές της σχετικά με την Έρευνα και Ανάπτυξη.

Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους έδειξαν ότι η περιβαλλοντική ΕΚΕ έχει άμεσες συνέπειες στην εταιρική χρηματοοικονομική απόδοση μίας επιχείρησης, και συγκεκριμένα η λήψη αποφάσεων ΕΚΕ για το περιβάλλον επηρεάζουν αρνητικά τους δείκτες χρηματοοικονομικής ανάπτυξης της επιχείρησης. Η λήψη αποφάσεων περιβαλλοντικής ευθύνης όμως έχει και έμμεσα θετικά αποτελέσματα στη Έρευνα και Ανάπτυξη της επιχείρησης, για παράδειγμα δημιουργώντας πιο αποτελεσματικά προϊόντα.

Σύμφωνα λοιπόν με αυτά τα αποτελέσματα οι μέτοχοι και οι μάνατζερ θα δεχτούν να αναλάβουν αποφάσεις περιβαλλοντικής ΕΚΕ μόνο αν τα θετικά αποτελέσματα της Έρευνας και Ανάπτυξης υπερβαίνουν τα αρνητικά αποτελέσματα στους χρηματοοικονομικούς δείκτες της επιχείρησης. Στην πραγματικότητα όμως υπάρχουν περισσότερες από αυτές τις δύο μεταβλητές που επηρεάζονται από πιθανές περιβαλλοντικές αποφάσεις της επιχείρησης, οι οποίες δεν εξετάζονται στην συγκεκριμένη ανάλυση. Επίσης τα έμμεσα αποτελέσματα της Έρευνας και Ανάπτυξης συνήθως εμφανίζονται σε μελλοντικό χρονικό διάστημα και είναι δύσκολη η εκτίμησή τους τη χρονική στιγμή που θα ληφθούν οι αποφάσεις για περιβαλλοντική ΕΚΕ.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι υπάρχουν διάφορες απόψεις ως προς το αν συμφέρει μία επιχείρηση να αναλάβει αποφάσεις και πρακτικές κοινωνικής ευθύνης προκειμένου να έχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

2.2. Συμπεράσματα για την επίδραση της ΕΚΕ ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα

Στην παρακάτω ανάλυση θα εξετάσουμε αν μία επιχείρηση μπορεί να έχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι μίας ανταγωνιστικής επιχείρησης με το να

αποφασίσει να ακολουθήσει στρατηγική ΕΚΕ για την κάλυψη ενός περιβαλλοντικού σκοπού, που σε επόμενο χρόνο θα ορίζεται ως νόμος.

Υποθέτουμε ότι υπάρχουν συνθήκες δυοπωλίου Cournot, όπου δύο εταιρίες, Α και Β, παράγουν όμοιο προϊόν και έχουν το ίδιο κόστος ανά μονάδα προϊόντος. Κάθε επιχείρηση γνωρίζει τη συνάρτηση παραγωγής της ανταγωνιστικής επιχείρησης αλλά δε γνωρίζει την ποσότητα του προϊόντος που θα παράγει. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αποφασίσουν ταυτόχρονα την ποσότητα που θα παράγουν, χωρίς να γνωρίζει η μία τα σχέδια της άλλης. Επιπλέον οι επιχειρήσεις χρεώνουν την ίδια τιμή και δεν μπορούν να συνεργαστούν προκειμένου να επηρεάσουν την τιμή. Η επιλογή του επιπέδου παραγόμενου προϊόντος εξαρτάται από την τιμή της αγοράς, η τιμή της αγοράς όμως εξαρτάται από την συνολική παραγωγή των δύο επιχειρήσεων. Συνεπώς, κάθε επιχείρηση θα αποφασίσει τα παραγόμενο προϊόν της με βάση τις προσδοκίες που θα έχει για τη συνολική παραγωγή της αγοράς, οπότε και για τις προσδοκίες ως προς την ποσότητα που θα παράγει η ανταγωνιστική επιχείρηση.

Στο υπόδειγμα Cournot οι επιχειρήσεις λαμβάνουν ως δεδομένες τις ποσότητες. Μία επιχείρηση θα επιλέξει την παραγόμενη ποσότητα που μεγιστοποιεί τα κέρδη της για κάθε προσδοκώμενη παραγόμενη ποσότητα από την ανταγωνιστική επιχείρηση.

Η κάθε επιχείρηση εξετάζει επιπλέον στην ανάλυση παρακάτω αν αξίζει να ακολουθήσει στρατηγική ΕΚΕ ή όχι.

Για τις επιχειρήσεις ισχύουν οι παρακάτω συναρτήσεις:

Ο κλάδος έχει γραμμική αντίστροφη καμπύλη ζήτησης:

$$p = a - bQ \quad (1)$$

Όπου:

$Q = Q_A + Q_B$: η συνολική παραγόμενη ποσότητα του κλάδου

Για το κόστος (C):

$$C_A = c_A(Q_A)$$

και (2)

$$C_B = c_B(Q_B)$$

Όπου:

C : το κόστος για κάθε επιχείρηση. Το κόστος εξαρτάται από την ποσότητα που η επιχείρηση θα αποφασίσει να παράγει. Χωρίς την εξέταση του κόστους της ΕΚΕ από τις επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις έχουν ίδια καμπύλη κόστους, δηλαδή το οριακό κόστος είναι ίσο με $c = c_A = c_B$

Για τα κέρδη (Π):

$$\Pi_A = p(Q_A + Q_B)Q_A - C_A(Q_A)$$

και (3)

$$\Pi_B = p(Q_A + Q_B)Q_B - C_B(Q_B)$$

Όπου:

Π : τα συνολικά κέρδη της επιχείρησης.

p : η τιμή του προϊόντος.

Για τη μεγιστοποίηση των κερδών σε κάθε επιχείρηση (R), και με p την τιμή του προϊόντος που θα ισχύει στην αγορά έχουμε τις ακόλουθες συναρτήσεις:

$$RA : \frac{\partial \Pi_A}{\partial Q_A} = \frac{\partial p}{\partial Q_A} Q_A + p - \frac{\partial C_A}{\partial Q_A} = 0$$

και (4)

$$RB : \frac{\partial \Pi_B}{\partial Q_B} = \frac{\partial p}{\partial Q_B} Q_B + p - \frac{\partial C_B}{\partial Q_B} = 0$$

Με αντικατάσταση στις συναρτήσεις (4) των (1),(2) και (3) παρουσιάζεται η εξίσωση αντίδρασης της κάθε επιχείρησης, δηλαδή την ποσότητα που θα αποφασίσει να

παράγει μία επιχείρηση για κάθε ποσότητα που θα αποφασίσει να παράγει η ανταγωνιστική επιχείρηση. Συνεπώς προκύπτουν οι εξής εξισώσεις:

$$RA : \frac{a - c}{2b} - \frac{QB}{2}$$

και αντίστοιχα (5)

$$RB : \frac{a - c}{2b} - \frac{QA}{2}$$

Σύμφωνα με τον ορισμό της στρατηγικής ΕΚΕ, η υιοθέτηση αποφάσεων και πρακτικών με στόχο την ανάληψη ευθύνης ως προς την κοινωνία πρέπει να φαίνεται μέσα από την κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης, και όχι από πράξεις φιλανθρωπίας. Αν μία πρακτική με στόχο την ΕΚΕ είναι στην κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης, δηλαδή στην παραγωγή του προϊόντος, το κόστος της αποτελεί μέρος και του κόστους παραγωγής. Μία απόφαση για ΕΚΕ μπορεί να αυξάνει τα κόστη της επιχείρησης, για παράδειγμα να πρέπει η επιχείρηση να προβεί σε μεγαλύτερες δαπάνες για παραγωγικούς πόρους που θα βλάπτουν λιγότερο το περιβάλλον, ή να μειώνει τα κόστη της επιχείρησης, για παράδειγμα να βρει μέθοδο παραγωγής από την οποία με την ίδια ποσότητα παραγωγικών εισροών να παράγει περισσότερα προϊόντα και λιγότερα απορρίμματα. Η ύπαρξη ΕΚΕ όμως σε μία επιχείρηση μπορεί όπως αναφέραμε, να αυξήσει τη φήμη της, οπότε και τη ζήτηση του προϊόντος. Εδώ θα υποθέσουμε ότι η επιχείρηση αναλαμβάνει κάποιο κόστος προκειμένου να υιοθετήσει την ΕΚΕ.

Για κάθε επιχείρηση που θα ακολουθήσει στρατηγική ΕΚΕ το κόστος αλλάζει ως εξής:

$$C_A = C_A(Q_A) + CSR_A(Q_A)$$

και (6)

$$C_B = C_B(Q_B) + CSR_B(Q_B) \text{ αντίστοιχα}$$

Αν εξετάσουμε το υπόδειγμα σε μία χρονική περίοδο προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Αν καμία επιχείρηση δεν ακολουθήσει στρατηγική ΕΚΕ, τότε και οι δύο επιχειρήσεις θα βρεθούν σε ισορροπία Cournot, θα μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους, κάθε επιχείρηση θα επιλέξει το επίπεδο παραγωγής που μεγιστοποιεί τα κέρδη της, όταν είναι δεδομένο το επίπεδο παραγωγής της ανταγωνιστικής επιχείρησης. Κάθε επιχείρηση θα επιλέξει την καλύτερη δυνατή αντίδραση για το επίπεδο παραγωγής της ανταγωνιστικής επιχείρησης, με στόχο την μεγιστοποίηση του κέρδους. Σε αυτή την περίπτωση δεν παράγεται κοινωνική αξία από ΕΚΕ.
- Αν μία επιχείρηση ακολουθήσει στρατηγική ΕΚΕ ενώ η ανταγωνιστική της όχι, προκύπτουν υποπεριπτώσεις. Αν η ΕΚΕ αυξάνει τα κόστη της επιχείρησης, η επιχείρηση με την ΕΚΕ θα έχει μεγαλύτερο κόστος ανά μονάδα προϊόντος από την ανταγωνιστική επιχείρηση. Σε αυτή την περίπτωση, η επιχείρηση θα παραμείνει στην αγορά αν όντως αποκτήσει φήμη από την υιοθέτηση ΕΚΕ, σε σημείο που να ισορροπεί την απώλεια κερδών από τα κόστη που δημιούργησε η ΕΚΕ. Η εξέταση του ενδεχομένου υιοθέτησης στρατηγικής ΕΚΕ από μία επιχείρηση αλλά και τον υπολογισμό του αναμενόμενου επιπέδου παραγωγής στην αγορά. Αν μία επιχείρηση αναμένει ότι η ανταγωνιστική επιχείρηση θα ακολουθήσει πρακτικές ΕΚΕ, θα οδηγηθεί σε επανακαθορισμό του σημείου μεγιστοποίησης των κερδών της. Σε διαφορετική περίπτωση (αν δεν υπάρχει ισορροπία στην απώλεια κερδών για την επιχείρηση με ΕΚΕ), η επιχείρηση που ακολουθεί στρατηγική ΕΚΕ θα εκτοπιστεί από την αγορά σε αυτή τη χρονική περίοδο, γιατί η απόφασή της θα την οδηγήσει σε απόκλιση από τον στόχο μεγιστοποίησης των κερδών της.⁵ Συνεπώς, αν μία επιχείρηση ακολουθήσει πρακτικές ΕΚΕ, θα υπάρξει μία βελτίωση της κοινωνικής αξίας, η οποία όμως θα είναι μικρότερη από αυτή που θα μπορούσε να προκύψει στην επόμενη περίπτωση.
- Αν και οι δύο επιχειρήσεις αποφασίσουν να ακολουθήσουν στρατηγική ΕΚΕ, θα δεχτούν και οι δύο την ίδια αύξηση⁶ στα κόστη λόγω της ΕΚΕ, όπως επίσης θα

⁵ Αν όμως η ΕΚΕ έχει μειώσει τα κόστη της επιχείρησης, ανεξάρτητα από το βαθμό φήμης που δέχεται, σε αυτή τη χρονική περίοδο, η επιχείρηση με την ΕΚΕ έχει πλεονέκτημα ως προς την επιχείρηση χωρίς ΕΚΕ. Σε αυτή την περίπτωση παράγεται κοινωνική αξία από την επιχείρηση με ΕΚΕ.

⁶ Μπορεί να δεχτούν και την ίδια μείωση στα κόστη. Στη συγκεκριμένη ανάλυση όμως εξετάζεται μόνο η περίπτωση υιοθέτησης πρακτικών ΕΚΕ που φέρουν επιπλέον κόστη στην επιχείρηση.

δεχτούν και την αντίστοιχα ανάλογη φήμη. Οι επιχειρήσεις θα οδηγηθούν τότε σε μία νέα ισορροπία κατά Cournot, με διαφορετικές όμως παραγόμενες ποσότητες από την κάθε επιχείρηση. Κάθε επιχείρηση θα λαμβάνει υπόψη μία νέα δεδομένη ποσότητα παραγωγής από την ανταγωνιστική επιχείρηση, και με βάση αυτή θα επιλέξει τα επίπεδο παραγωγής που θα μεγιστοποιήσει τα κέρδη της. Για τις επιχειρήσεις λοιπόν το αποτέλεσμα είναι παρόμοιο με αυτό αν καμία δεν ακολουθούσε Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Η διαφορά εδώ είναι ότι παράγεται μεγαλύτερη κοινωνική αξία, καθώς και οι δύο επιχειρήσεις υιοθετούν την ΕΚΕ. Από τις τρεις πιθανές περιπτώσεις που προκύπτουν, στην συγκεκριμένη περίπτωση προκύπτει η μέγιστη δυνατή κοινωνική αξία.

Έστω στην επόμενη χρονική περίοδο ορίζεται ως νόμος το περιεχόμενο που πριν ήταν πρακτική ΕΚΕ. Η αύξηση της κοινωνικής αξίας σε αυτή την χρονική περίοδο αποτελεί ένα στόχο, τον οποίο και οι δύο επιχειρήσεις πρέπει να ακολουθήσουν και να συμμορφωθούν. Τώρα και οι δύο επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες από το νόμο να ακολουθούν αυτή την πρακτική, δεν αποτελεί πλέον προαιρετική επιλογή. Σε αυτή την περίπτωση μπορεί να ισχύσουν τα εξής αποτελέσματα, ανάλογα με την κατάσταση στην οποία βρίσκονται ήδη η επιχειρήσεις από την πρώτη χρονική περίοδο:

- Αν καμία επιχείρηση δεν ακολουθούσε πριν την πρακτική ΕΚΕ, πρέπει τώρα και οι δύο επιχειρήσεις να συμμορφωθούν καθώς ορίζεται από νόμο. Αν αυτή η πρακτική έχει κόστος για την κάθε επιχείρηση, και γνωρίζοντας ότι υπάρχει μεταβολή της χρηματικής αξίας στο χρόνο, το κόστος υιοθέτησης της πρακτικής είναι προσαρμοσμένο με τον τόκο που αναλογεί.

$$CSR(\text{περίοδος } 2) = CSR(\text{περίοδος } 1) + CSR(\text{περίοδος } 1) * \text{επιτόκιο} \quad (5)$$

Και οι δύο επιχειρήσεις θα πληρώσουν περισσότερο για την συμμόρφωση σε αυτή την πρακτική από ότι αν την είχαν υιοθετήσει από την προηγούμενη χρονική περίοδο. Σε αυτή την περίπτωση θα αλλάξει περισσότερο η αναγνώριση της κοινωνικής αξίας από τις επιχειρήσεις, αφού την προηγούμενη χρονική περίοδο δεν υπήρχε ενδιαφέρον από καμία επιχείρηση για ανάληψη πρακτικών ΕΚΕ που να οδηγούν σε αυτό τον στόχο.

- Αν μία από τις δύο επιχειρήσεις ακολουθούσε από την προηγούμενη χρονική περίοδο αυτή την απόφαση ως ΕΚΕ, τότε δε χρειάζεται να προβεί σε επιπλέον κόστη σε αυτή τη χρονική περίοδο προκειμένου να αποδείξει ότι τηρεί τον συγκεκριμένο νόμο. Αντίθετα, η ανταγωνιστική επιχείρηση που δεν είχε υιοθετήσει από την προηγούμενη περίοδο αυτή την απόφαση, τώρα θα χρειαστεί

να συμμορφωθεί, με κόστος όπως ορίστηκε από τη συνάρτηση παραπάνω. Εδώ παρουσιάζονται λοιπόν συνθήκες ύπαρξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για την επιχείρηση που ακολουθούσε από την προηγούμενη χρονική περίοδο αυτή την απόφαση.

- Αν και οι δύο επιχειρήσεις ακολουθούσαν από την προηγούμενη χρονική περίοδο την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, τότε δε χρειάζεται να προβούν σε επιπλέον αλλαγές και κόστη προκειμένου να φαίνεται ότι τηρούν τον νόμο. Συνεπώς σε αυτή την περίπτωση, και οι δύο επιχειρήσεις μπορούν να εντοπίσουν το επίπεδο προϊόντος που χρειάζεται να παράγουν προκειμένου να οδηγηθούν στην μεγιστοποίηση των κερδών τους σε μία ισορροπία κατά Cournot και με δεδομένη την παραγόμενη ποσότητα της ανταγωνιστικής επιχείρησης.

Σύμφωνα με την παραπάνω ανάλυση, μία επιχείρηση έχει κίνητρο να ακολουθήσει μία στρατηγική ΕΚΕ είτε γιατί η ανταγωνιστική της επιχείρηση ακολουθεί επίσης στρατηγική ΕΚΕ είτε γιατί υπάρχει το ενδεχόμενο το περιεχόμενο της στρατηγικής ΕΚΕ να απαιτείται αργότερα μέσω νόμων για τις επιχειρήσεις.

Με βάση όμως τους περιορισμούς και τις υποθέσεις που ορίστηκαν στην παραπάνω ανάλυση, τα αποτελέσματα υπό πραγματικές συνθήκες μπορεί να διαφοροποιούνται. Για παράδειγμα, θεωρούμε ότι οι δύο επιχειρήσεις παίρνουν ταυτόχρονα αποφάσεις. Αν όμως μία από τις δύο επιχειρήσεις έχει first mover advantage και αποφασίσει αν θα ακολουθήσει ΕΚΕ ή όχι πριν από την ανταγωνιστική της επιχείρηση, τα αποτελέσματα μπορεί να διαφέρουν. Η πρώτη επιχείρηση μπορεί να αποκτήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αν ακολουθήσει ΕΚΕ πριν την ανταγωνιστική επιχείρηση, λόγω αύξησης της φήμης. Υπάρχει όμως και το ενδεχόμενο η απόφαση αυτή να βοηθήσει παθητικά την ανταγωνιστική επιχείρηση, με τη δημιουργία καλύτερης φήμης για τον κλάδο συνολικά, οπότε η ανταγωνιστική επιχείρηση να έχει μεγαλύτερα κέρδη χωρίς να έχει αναλάβει αποφάσεις περιεχομένου κοινωνικής ευθύνης.

Επιπλέον, στην παραπάνω ανάλυση, η επιχείρηση που αποφασίσει την πρώτη χρονική περίοδο να αναλάβει στρατηγική ΕΚΕ, δεν αναλαμβάνει καμία επιπρόσθετη απόφαση ΕΚΕ, αφού το περιεχόμενο της στρατηγικής ΕΚΕ ορίζεται πλέον από τη νομοθεσία. Στην πραγματικότητα όμως, οι επιχειρήσεις που ακολουθούν πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης υιοθετούν μία πιο ολιστική και μακροχρόνια αντιμετώπιση των ζητημάτων κοινωνικής ευθύνης, θέτοντας συνεχώς στόχους που να υπερβαίνουν τα κατώτατα όρια συμμόρφωσης που ορίζονται από τη νομοθεσία. Συνεπώς, η επιχείρηση που από την πρώτη χρονική περίοδο ακολουθεί αποφάσεις ΕΚΕ, πιθανώς

να συνεχίσει να ακολουθεί στρατηγική ΕΚΕ και στην επόμενη χρονική περίοδο, αυτή τη φορά όμως θέτοντας έναν υψηλότερο στόχο προς επίτευξη για την κάλυψη των κοινωνικών απαιτήσεων.

Τέλος, ένα ακόμα ζήτημα είναι ότι στην ανάλυση θεωρήσαμε ότι η υιοθέτηση στρατηγικής ΕΚΕ οδηγεί σε αύξηση του κόστους των επιχειρήσεων. Στην πραγματικότητα όμως, μπορεί να υπάρχουν και αποφάσεις ΕΚΕ που είτε δεν επηρεάζουν τα κόστη της επιχείρησης είτε μπορεί ακόμη και να μειώσουν τα κόστη. Για παράδειγμα, μπορεί η επιχείρηση να αποφασίσει να χρησιμοποιεί εναλλακτικές πηγές ενέργειας, να χρησιμοποιεί πιο αποδοτικά τις πρώτες ύλες, ή να δημιουργεί ένα καλύτερο εργασιακό κλίμα που να βελτιώνει την παραγωγικότητα των εργαζομένων.

3. Νομική Ανάλυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

Γενικά η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη έχει εθελοντική έννοια, που υπερβαίνει τις απαιτήσεις και τις δεσμεύσεις που μπορεί να ορίζονται από το νομοθετικό πλαίσιο μιας κοινωνίας. Παρόλα αυτά η νομοθεσία γενικότερα είναι σημαντική για την ΕΚΕ. Η νομοθεσία περιλαμβάνει τα βασικά όρια κοινωνικής ευθύνης, που η επιχείρηση μπορεί να καλύψει θέτοντας και υψηλότερους στόχους αν το επιθυμεί. Επιπλέον η νομοθεσία δείχνει στην επιχείρηση και το πλαίσιο μέσα στο οποίο επιτρέπεται να ενεργήσει προκειμένου να έχει αποφάσεις και πρακτικές περιεχομένου κοινωνικής ευθύνης.

Σημαντικό εργαλείο στην ανάλυση της κοινωνικής ευθύνης αποτελούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Σύμφωνα με τον Wettstein (2009), τα ανθρώπινα δικαιώματα υπάρχουν για να εξασφαλίζουν το ηθικά ελάχιστο απαραίτητο έτσι ώστε να ζούμε μία βιώσιμη, αξιοπρεπή ζωή ως ανθρώπινα όντα. Το εθνικό αλλά και το διεθνές δίκαιο συνήθως προστατεύουν αυτές τις ηθικές αρχές και περιλαμβάνουν ένα μεγάλο εύρος θεμελιωδών δικαιωμάτων, μέρος των οποίων αποτελούν και τα δικαιώματα που αναφέρονται στην υγεία, την εργασία, ή την εκπαίδευση. Τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να προσφέρουν το πλαίσιο ηθικών βάσεων, το οποίο να δείχνει στις επιχειρήσεις την ηθικά σωστή κατεύθυνση αποφάσεων, ακόμα και πριν την ύπαρξη ή εξέταση του νομοθετικού πλαισίου. Τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν ηθικά δικαιώματα γιατί περιγράφουν την αξία της αξιοπρεπούς ανθρώπινης ζωής. Τα ανθρώπινα δικαιώματα ισχύουν για όλους και έχουν αδιαίρετη αξία.

Οι επιχειρήσεις μπορούν να δείξουν τον σεβασμό τους στα ανθρώπινα δικαιώματα αναγνωρίζοντας ότι έχουν ηθική και κοινωνική ευθύνη, και αναλαμβάνοντας ανάλογες αποφάσεις και πρακτικές. Μέσω της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, οι επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ότι χρειάζεται να συμμετέχουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο κανονιστικής ανάλυσης, το οποίο δεν περιλαμβάνει μόνο τους τυπικούς επιχειρησιακούς νόμους αλλά και ευρύτερα κοινωνικά και ηθικά ζητήματα. Τα ανθρώπινα δικαιώματα δείχνουν στις επιχειρήσεις τις βασικές συνθήκες που πρέπει να τηρούν οι επιχειρηματικές αποφάσεις ως προς τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Οι επιχειρήσεις, στη διαδικασία υιοθέτησης ΕΚΕ, εξετάζουν τόσο τα ανθρώπινα δικαιώματα με την ευρύτερη έννοια, αλλά και ειδικότερα τα εργασιακά δικαιώματα.

3.1. Το Οικουμενικό Σύμφωνο (Global Compact) του ΟΗΕ

Το 1999 δημιουργήθηκε από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών το Οικουμενικό Σύμφωνο (Global Compact) του ΟΗΕ. Πρόκειται για μία συμφωνία ανάμεσα στα Ηνωμένα Έθνη και τις επιχειρήσεις για κοινές αξίες και αρχές, οι οποίες θα δώσουν ένα ανθρώπινο πρόσωπο στην παγκόσμια αγορά. Το Οικουμενικό Σύμφωνο είναι μη δεσμευτικό μέτρο, στόχος του οποίου είναι να ευαισθητοποιηθεί ο ιδιωτικό τομέας στις σημαντικότερες κοινωνικές και περιβαλλοντικές απαιτήσεις, που εμφανίζονται εντονότερα λόγω της παγκοσμιοποίησης.

Το σκεπτικό πίσω από τη δημιουργία του Οικουμενικού Συμφώνου είναι ότι οι επιχειρήσεις συνήθως έχουν τις απαραίτητες γνώσεις, τα εφόδια και τις συνεργασίες που θα διαδώσουν τις καλές πρακτικές στο πεδίο των ανθρώπινων δικαιωμάτων, εργασιακών δικαιωμάτων, προστασίας του περιβάλλοντος και αντι-διαφθοράς. Οι στόχοι του είναι τόσο σε μικρο-επίπεδο οι επιχειρήσεις να εσωτερικεύσουν τις αρχές του Συμφώνου στην κύρια λειτουργία τους, όσο και σε μακρο-επίπεδο να αποκτήσουν μια πιο ολιστική αναγνώριση των αναγκών των ενδιαφερομένων τους μερών.

Οι επιχειρήσεις που αποφασίζουν να ακολουθήσουν το Οικουμενικό Σύμφωνο, καλούνται να δεσμευτούν ως προς 10 παγκόσμια αποδεκτές αρχές⁷. Οι 10 αρχές είναι οι εξής:

⁷ <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>

Ανθρώπινα δικαιώματα

Αρχή 1: Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να υποστηρίζουν και να σέβονται την προστασία των διεθνώς αναγνωρισμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και

Αρχή 2: να εξασφαλίζουν ότι δεν εμπλέκονται σε παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Συνθήκες εργασίας

Αρχή 3: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να υποστηρίζουν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και την αποτελεσματική αναγνώριση του δικαιώματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης,

Αρχή 4: την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής εργασίας,

Αρχή 5: την ουσιαστική κατάργηση της παιδικής εργασίας, και

Αρχή 6: την εξάλειψη των διακρίσεων στις προσλήψεις και την απασχόληση

Περιβάλλον

Αρχή 7: Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να υποστηρίζουν την προληπτική προσέγγιση στις περιβαλλοντικές συνθήκες,

Αρχή 8: να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες που να προωθούν την περιβαλλοντική ευθύνη, και

Αρχή 9: να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη και διάδοση τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον.

Αντι-Διαφθορά

Αρχή 10: Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να είναι αντίθετες σε κάθε μορφή διαφθοράς, συμπεριλαμβανομένων του εκβιασμού και της δωροδοκίας.

Η συμμόρφωση των επιχειρήσεων με το Οικουμενικό Σύμφωνο πρέπει να γίνεται συνδυαστικά με την τήρηση και του επισήμως θεσμοθετημένου νομικού πλαισίου, είτε αυτό ορίζεται από τη χώρα που εδρεύει η επιχείρηση, είτε από τη χώρα που δραστηριοποιείται οικονομικά, είτε και από άλλες πηγές, όπως για παράδειγμα μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεπώς, δεν αποτελεί εναλλακτική επιλογή των επιχειρήσεων αλλά ένα σύνολο συμπληρωματικών κριτηρίων στη λήψη αποφάσεων.

Το Οικουμενικό Σύμφωνο επιδιώκει την ανάπτυξη ενός κοινού κώδικα ηθικής ανάμεσα στις επιχειρήσεις των χωρών – μελών των Ηνωμένων Εθνών. Σύμφωνα με τους υποστηρικτές του, σε συνδυασμό και με ένα σταθερό θεσμικό πλαίσιο, μπορεί να

συνεισφέρει στην επίλυση μέρους των προβλημάτων που έχει δημιουργήσει η παγκοσμιοποίηση στις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες και ειδικότερα σε πιο αδύναμες κοινωνίες που δεν έχουν την ισχύ να εκφράσουν και να ζητήσουν αναγνώριση των κοινωνικών αναγκών τους. Επιπλέον, το Σύμφωνο δείχνει στις επιχειρήσεις ότι δε χρειάζεται να περιμένουν από τις κυβερνήσεις να θέσουν διεθνείς ή εγχώριους νόμους που να τις δεσμεύουν ώστε να μη λειτουργούν αντίθετα από τους κανόνες ηθικής. Οι επιχειρήσεις έχουν τις γνώσεις και τα εργαλεία για να λειτουργήσουν προληπτικά. Η δημιουργία και θέσπιση νόμων είναι σχετικά πιο δύσκολη διαδικασία και πιο χρονοβόρα να πραγματοποιηθεί γιατί έχει πολλά στάδια ή μπορεί να βρει πολλά εμπόδια. Ειδικότερα, η δημιουργία και θέσπιση νόμων που να εκφράζουν κοινούς στόχους ως προς πολλές χώρες είναι δύσκολη γιατί πρέπει να επιτευχθεί η σύμφωνη γνώμη και αντίληψη των ζητημάτων από πολλά ενδιαφερόμενα μέρη, οπότε και δημιουργούνται εμπόδια στην συμφωνία όλων αυτών των μερών.

Ως προς την αποτελεσματικότητα και αναγκαιότητα του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών υπάρχουν και αρκετές αντίθετες απόψεις. Μία από τις κριτικές είναι ότι οι στόχοι του Συμφώνου είναι πιο εύκολο να τηρηθούν από μεγάλες επιχειρήσεις και για τις μικρότερες επιχειρήσεις είναι λιγότερο εύκολο να ακολουθήσουν αυτούς τους στόχους. Η συμμετοχή στο Σύμφωνο επιτρέπεται μεν και σε πιο μικρές επιχειρήσεις, συνήθως όμως δεν έχουν τις ίδιες γνώσεις και ικανότητες να ακολουθήσουν τις 10 αρχές όπως οι μεγαλύτερες ανταγωνιστικές τους επιχειρήσεις που έχουν μία ευρύτερη εικόνα της παγκόσμιας αγοράς.

Μία άλλη κριτική είναι ότι δεν είναι αρκετά ξεκάθαρες οι αρχές που πρέπει να εφαρμοστούν. Όπως είδαμε παραπάνω, δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη οδηγία για τον τρόπο που η επιχείρηση θα αποδείξει ότι θα ακολουθήσει τις αρχές του Συμφώνου. Οι αρχές δείχνουν το στόχο και όχι τη μέθοδο, οπότε είναι στην κρίση της επιχείρησης να αποφασίσει τις πρακτικές που θα ακολουθήσει για να πετύχει αυτούς τους στόχους.

3.2. Πρότυπο ISO 26000 για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Το πρότυπο ISO 26000:2010 είναι ένα σύνολο οδηγιών που περιλαμβάνει τις κατευθυντήριες γραμμές ανάληψης αποφάσεων για επιχειρήσεις και οργανισμούς που είναι κοινωνικά υπεύθυνες, δηλαδή υιοθετούν Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Το

συγκεκριμένο πρότυπο έχει ως στόχο την καθοδήγηση των επιχειρήσεων και όχι την πιστοποίησή τους και απευθύνεται σε όλα τα είδη και μεγέθη επιχειρήσεων.

Το ISO 26000:2010 προσδιορίζει την έννοια της κοινωνικής ευθύνης και τα στοιχεία που έχουν οδηγήσει στην ανάγκη πρακτικών με στόχο την κάλυψη των κοινωνικών ευθυνών. Ορίζει επίσης τις αρχές σύμφωνα με τις οποίες ακολουθείται η κοινωνική ευθύνη από τις επιχειρήσεις, όπως η διαφάνεια, η ηθική συμπεριφορά, ο σεβασμός των ενδιαφερομένων μερών, και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επιπλέον ορίζει τις πρακτικές για την αναγνώριση της ευθύνης που έχει κάθε επιχείρηση ως προς την κοινωνία και τους τρόπους που μία επιχείρηση μπορεί να δεσμευτεί ως προς τα ενδιαφερόμενά της μέρη. Τέλος, κατηγοριοποιεί τα ζητήματα κοινωνικής ευθύνης και κοινωνικών προσδοκιών ανάλογα με το βασικό τους θέμα, οπότε και προσφέρει σχετικές και κατευθυντήριες γραμμές με στόχο το σεβασμό αυτών των ευθυνών και προσδοκιών.

Σύμφωνα με την ανάλυση από το πρότυπο ISO 26000:2010, οι επιχειρήσεις που ακολουθούν δράσεις με στόχο την κοινωνική ευθύνη μπορούν να έχουν τη μέγιστη δυνατή συνεισφορά στο γενικότερο στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης μίας κοινωνίας.

3.3. Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (The 2030 Agenda for Sustainable Development)

Το 2015 οι παγκόσμιοι ηγέτες ενέκριναν ένα σύνολο στόχων που έπρεπε να επιτευχθούν από τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών προκειμένου να εξασφαλιστεί η ευημερία των πολιτών και του περιβάλλοντος σε ένα πιο μακροπρόθεσμο και βιώσιμο πλαίσιο ανάλυσης. Με αυτό τον σκοπό δημιουργήθηκε η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, σύμφωνα με την οποία παρουσιάζονται 17 κύριοι στόχοι για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Επιγραμματικά αυτοί οι στόχοι είναι οι εξής⁸:

1. Μηδενική φτώχεια
2. Μηδενική πείνα
3. Καλή υγεία και ευημερία
4. Ποιοτική εκπαίδευση
5. Ισότητα των φύλων
6. Καθαρό νερό και αποχέτευση
7. Φτηνή και καθαρή ενέργεια

⁸ <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

8. Αξιοπρεπής εργασία και κοινωνική ανάπτυξη
9. Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές
10. Λιγότερες ανισότητες
11. Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες
12. Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή
13. Δράση για το κλίμα
14. Ζωή στο νερό
15. Ζωή στη στεριά
16. Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί
17. Συνεργασία για τους στόχους

Αυτοί οι στόχοι έχουν γενικό περιεχόμενο, αναπτύσσονται όμως και άλλοι 169 ποιο εξειδικευμένοι στόχοι, που μοιράζονται στην ανάλυση των παραπάνω 17 στόχων. Συνολικά όλοι αυτοί οι στόχοι έχουν χρονοδιάγραμμα υιοθέτησης και εφαρμογής μέχρι το 2020 ή το 2030, ανάλογα με τις προκλήσεις που μπορεί να εμφανίζει κάθε στόχος ή και την ανάγκη για γρηγορότερη αναγνώριση ευθυνών. Μέσα από αυτούς του στόχους γίνεται σαφές ότι ένα βιώσιμο μέλλον στηρίζεται σε τρεις βασικές διαστάσεις: την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική διάσταση.

Οι στόχοι της Ατζέντας 2030 μπορούν να επηρεάσουν την και να δώσουν κατευθυντήριες γραμμές στις επιχειρήσεις όταν πρόκειται να υιοθετήσουν αποφάσεις και πρακτικές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Για την υιοθέτηση ΕΚΕ εξετάζεται αν και σε ποιο βαθμό οι επιχειρήσεις τηρούν τους 17 στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, και σημαντικό εργαλείο αυτής της εξέτασης μπορούν να είναι οι μη χρηματοοικονομικές αναφορές των επιχειρήσεων, όπου παρουσιάζονται οι στόχοι και οι πρακτικές των επιχειρήσεων για επίτευξη των στόχων τους.

3.4. Η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) ως προς την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Για την Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρείται σημαντικός ο αντίκτυπος της επιχειρηματικής δραστηριότητας στις ζωές των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και σε όλο τον κόσμο. Ο αντίκτυπος αυτός δεν υπολογίζεται μόνο ως προς τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρονται, αλλά και ως προς τις συνθήκες εργασίας, την

τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την υγεία, το περιβάλλον και την εκπαίδευση. Η ΕΕ ορίζει την ΕΚΕ ως «έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρίες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές του με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη»⁹.

Το 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την υιοθέτηση στρατηγικής για Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Η ΕΕ ορίζει με αυτό τον τρόπο ότι οι επιχειρήσεις χρειάζεται να αναγνωρίζουν τις υποχρεώσεις τους ως προς τα εσωτερικά και εξωτερικά τους ενδιαφερόμενα μέρη, προκειμένου να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες προσδοκίες της κοινωνίας. Εδώ η ΕΕ επαναπροσδιορίζει την ΕΕ ως την «ευθύνη των επιχειρήσεων για τον αντίκτυπό τους στην κοινωνία»¹⁰. Οι κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι της ΕΚΕ χρειάζεται να ενσωματώνονται στις αποφάσεις για την κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης αλλά και στον στρατηγικό σχεδιασμό της και να είναι μακροπρόθεσμοι. Το είδος αποφάσεων ΕΚΕ, το επίπεδο ευκολίας συμμόρφωσης ή και το σύνολο των αποφάσεων επηρεάζεται σημαντικά και από το μέγεθος και αντικείμενο της επιχείρησης.

Εργαλεία καθοδήγησης των επιχειρήσεων για αποφάσεις στρατηγικής ΕΚΕ μπορεί να είναι το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ που αναφέρθηκε παραπάνω, καθώς και το πρότυπο καθοδήγησης ISO 26000 σχετικά με την κοινωνική ευθύνη ή και η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Σύμφωνα με την έκθεση της Επιτροπής, η ΕΚΕ περιλαμβάνει μία μεγάλη ποικιλία θεμάτων, κάθε επιχείρηση όμως που αποφασίζει να ακολουθήσει στρατηγικές κοινωνικής ευθύνης θα πρέπει να υπολογίζει το σύνολο των ευθυνών ως προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις συνθήκες εργασίας και απασχόλησης, την καταπολέμηση της διαφθοράς και την προστασία του περιβάλλοντος. Η έκθεση επίσης ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να ακολουθήσουν, ανάλογα αν είναι εφικτό από τις συνθήκες, την ουσία των τριών αρχών της χρηστής δημοσιονομικής διακυβέρνησης (διαφάνεια, ανταλλαγή πληροφοριών, θεμιτός φορολογικός ανταγωνισμός), όπως ισχύει και στις σχέσεις μεταξύ κρατών.

Με την προβολή υιοθέτησης πρακτικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από τις επιχειρήσεις, είναι δυνατόν να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και παραπάνω επιχειρήσεων

⁹ GREEN PAPER: Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility (2001), σελ. 4

¹⁰ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Μια ανανεωμένη στρατηγική ΕΕ 2011-14 για την εταιρική κοινωνική ευθύνη (2011), σελ. 7

ως προς τα ζητήματα των κοινωνικών δεσμεύσεων και απαιτήσεων, οπότε και να αυξηθεί η διάδοση βέλτιστων πρακτικών και στρατηγικών με στόχο την ΕΚΕ. Με την συγκεκριμένη έκθεση, η Επιτροπή αναλαμβάνει την προσπάθεια δημιουργίας ενός πλαισίου διαλόγου που θα διευκολύνει την επικοινωνία των επιχειρήσεων με α ενδιαφερόμενα μέρη ώστε οι επιχειρήσεις να αναγνωρίσουν και να αναλάβουν σχετικές ενέργειες για την κάλυψη των κοινωνικών και περιβαλλοντικών ευθυνών που έχουν.

Η συγκεκριμένη έκθεση της Επιτροπής συντάχθηκε μετά από μία περίοδο οικονομικής κρίσης, που οδήγησε πολλούς πολίτες να χάσουν την εμπιστοσύνη τους ως προς τις επιχειρήσεις. Η υιοθέτηση στρατηγικής ΕΚΕ σε αυτή την κρίσιμη χρονική στιγμή θα βοηθήσει τον γενικότερα τομέα των επιχειρήσεων να γίνει πιο αξιόπιστος, αφού θα βοηθήσει τις επιχειρήσεις να αποφασίζουν και να παίρνουν αποφάσεις πιο κοντά στις κοινωνικές και περιβαλλοντικές προσδοκίες των πολιτών.

Σύμφωνα με την Οδηγία 2014/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών από μεγάλες επιχειρήσεις και ομίλους, η ΕΕ αναγνωρίζει την σπουδαιότητα παρουσίασης πληροφοριών των επιχειρήσεων σχετικά με τα θέματα της βιωσιμότητας, του σεβασμού των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προσδοκιών και την αύξηση εμπιστοσύνης των επενδυτών και καταναλωτών ως προς τις επιχειρήσεις. Με τη δημοσιοποίηση τέτοιων πληροφοριών διευκολύνεται η παρακολούθηση και διαχείριση των επιδόσεων των επιχειρήσεων ως προς τα ζητήματα ανάληψης κοινωνικών ευθυνών.

Η συγκεκριμένη οδηγία ορίζει για τις μεγάλες επιχειρήσεις να περιλαμβάνουν στην έκθεση διαχείρισης και μία μη χρηματοοικονομική κατάσταση που θα περιλαμβάνει τους στόχους και τις πολιτικές της επιχείρησης για τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα, τα αποτελέσματα αυτών των πολιτικών και τις προκλήσεις που χρειάζεται να αντιμετωπίσουν. Αντίστοιχα, οι επιχειρήσεις που δεν ακολουθούν πολιτικές και αποφάσεις σχετικά με ορισμένα από αυτά τα ζητήματα χρειάζεται να δώσουν σαφή και αιτιολογημένη εξήγηση. Η παρουσίαση των συγκεκριμένων πληροφοριών που ορίζονται στην Οδηγία γίνεται και σύμφωνα με τα εθνικά πλαίσια στα οποία βασίζονται οι επιχειρήσεις, ή άλλες κατευθυντήριες γραμμές που ορίζονται από την ΕΕ ή από διεθνή πλαίσια.

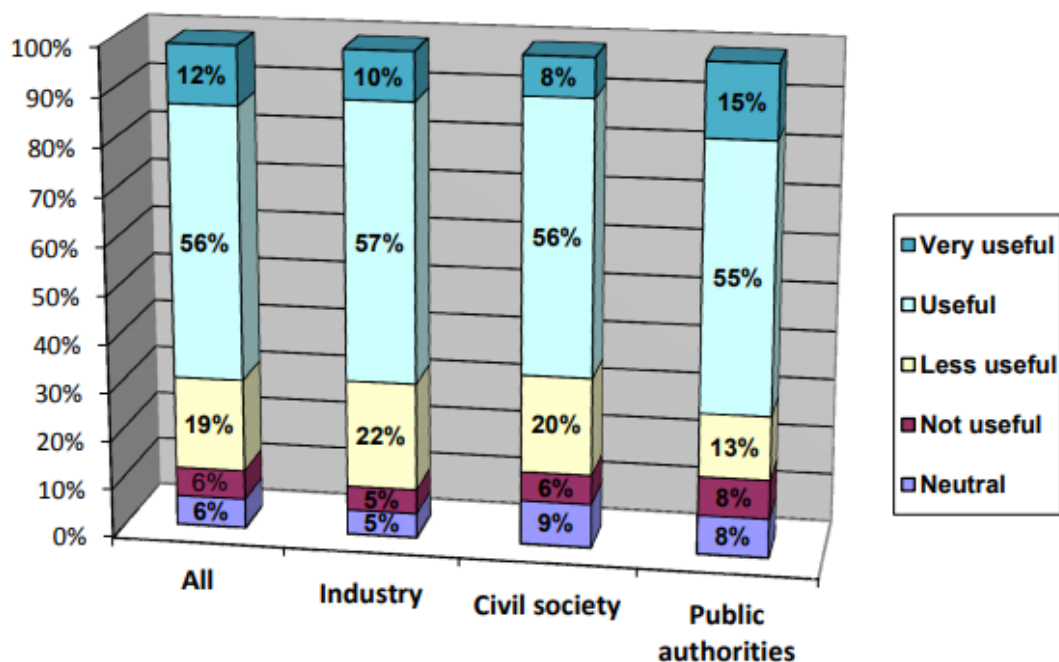
Το 2014, η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέτασε τα αποτελέσματα της Οδηγίας 2011 στα πλαίσια της ΕΕ ως προς τις επιχειρήσεις αλλά και ως προς τα ενδιαφερόμενα μέρη. Για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας ρωτήθηκαν ενδιαφερόμενα μέρη από

διάφορους τομείς, με κυριότερους τομείς τις επιχειρήσεις (εργαζόμενοι, συνεργαζόμενες επιχειρήσεις), πολίτες της ΕΕ και οργανώσεις πολιτών, δημόσιες αρχές, και λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη (ακαδημαϊκοί, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις). Εξετάστηκαν οι απόψεις από ενδιαφερόμενα μέρη σε διάφορους τομείς προκειμένου να παρατηρηθούν πιθανές διαφορές στις απόψεις διαφορετικών ενδιαφερομένων μερών.

Από αυτή την έρευνα προέκυψε ότι η Επιτροπή της ΕΕ θα μπορεί να έχει σημαντικό ρόλο στην εδραίωση της ΕΚΕ. Η ατζέντα της Οδηγίας 2011 αποδείχθηκε γενικά χρήσιμη, με σημαντικότερα σημεία ότι αναγνώρισε την σπουδαιότητα της ΕΚΕ στην επιχειρηματική δραστηριότητα, και ότι έδειξε τη σπουδαιότητα των αναγκών και ανησυχιών των ενδιαφερομένων μερών μέσω των στόχων που έθεσε. Ως προς τα αποτελέσματα από την εφαρμογή της Οδηγίας 2011 προέκυψε μία απόψεων, καθώς πέρα από τα ενδιαφερόμενα μέρη που επιδοκίμασαν την υιοθέτηση πρακτικών στρατηγικής ΕΚΕ από τις επιχειρήσεις, υπάρχει και μία μερίδα ενδιαφερομένων μερών που δεν μπόρεσαν να επικοινωνήσουν τις ανησυχίες τους με τις επιχειρήσεις οπότε και δήλωσαν χαμηλότερα ποσοστά ευχαρίστησης από την υιοθέτηση της στρατηγικής ΕΚΕ.

Πιο συγκεκριμένα, όταν τα ενδιαφερόμενα μέρη ρωτήθηκαν ως προς τον γενικό αντίκτυπο της Επιτροπής στην υιοθέτηση αποφάσεων και ΕΚΕ από τις επιχειρήσεις, το 68% απάντησε ότι η συνεισφορά της Επιτροπής ήταν σημαντική (56%) και πολύ σημαντική (12%), ενώ το 25% θεώρησε τη συνεισφορά της ΕΚΕ λιγότερο ή καθόλου σημαντική.

Question 4.1 – How would you assess the overall impact of the Commission's policy on CSR?

Σχήμα 3:Συνολικό αντίκτυπο της Επιτροπής στις πολιτικές ΕΚΕ

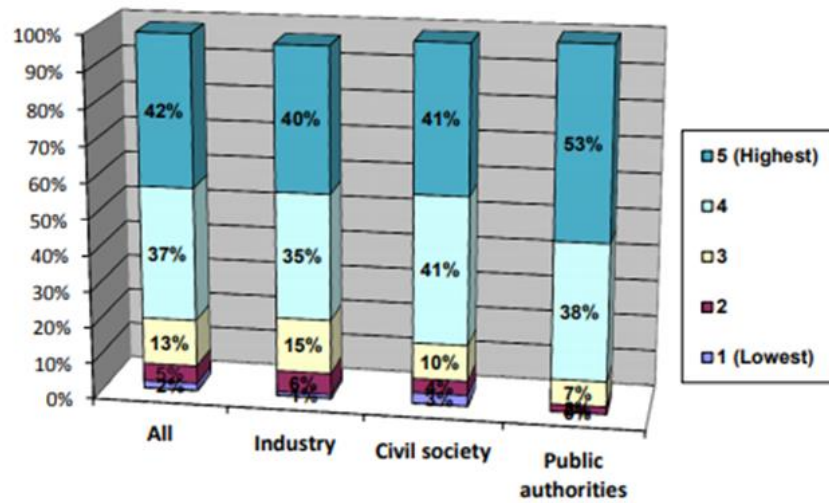
(Πηγή: The Corporate Social Responsibility Strategy of the European Commission: Results of the Public Consultation (2014), σελ. 11)

Από αυτή την έρευνα συνεπώς προέκυψαν και ορισμένες μελλοντικές προκλήσεις για το μέλλον της ΕΚΕ στην ΕΕ όπως η βελτίωση της διαφάνειας (κυρίως μέσω των αναφορών και εκθέσεων των επιχειρήσεων), η εξέταση διεθνών ζητημάτων (εργασίας και επιχειρηματικής δραστηριότητας), καθώς και οι δραστηριότητες αύξησης της επίγνωσης των πολιτών και των επιχειρήσεων για τα ζητήματα κοινωνικών ευθυνών.

Σε αυτή την έρευνα, εξετάστηκαν οι απαντήσεις ενδιαφερομένων μερών από τις χώρες – μέλη τη Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες τοπικές επιχειρήσεις ακολούθησαν επιχειρήσεις ακολούθησαν τις οδηγίες της Έκθεσης της Επιτροπής της ΕΕ ως προς την στρατηγική ΕΚΕ. Όταν κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις για τη συνεισφορά της ΕΚΕ στην οικονομία της ΕΕ προέκυψαν τα εξής αποτελέσματα:

- Το 79% των ενδιαφερομένων μερών δήλωσαν ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη έχει μεγάλο (37%) ή πολύ μεγάλο αντίκτυπο (42%) στην μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της ΕΕ.

Question 5.4 – Would you say that CSR has an important impact on the medium/long-term competitiveness of the EU economy?

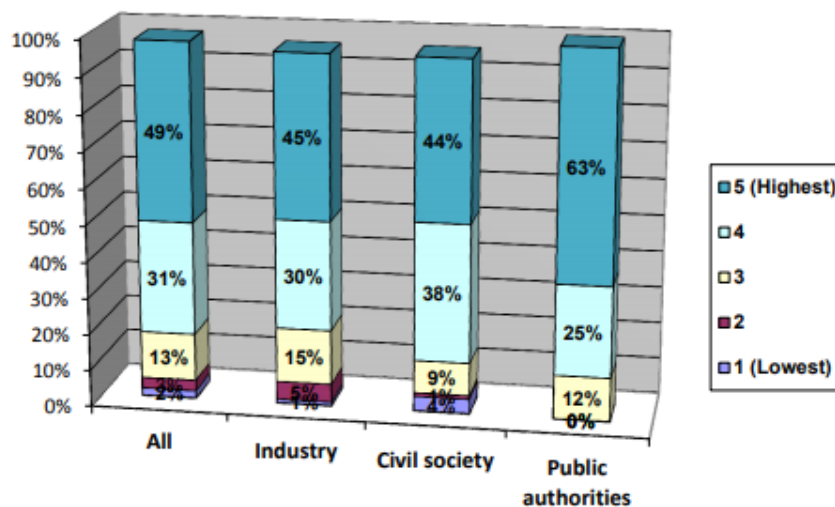

Σχήμα 4: Επιρροή ΕΚΕ στη μεσοπρόθεσμη / μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της ΕΕ

(Πηγή: The Corporate Social Responsibility Strategy of the European Commission: Results of the Public Consultation (2014), σελ. 33)

- Το 80% των ενδιαφερομένων μερών δήλωσαν ότι η υιοθέτηση ΕΚΕ στα πλαίσια της ΕΕ, μπορεί να προσφέρει θετικά αποτελέσματα στη διατήρηση της βιωσιμότητας της οικονομίας της ΕΕ.

Question 5.5 – Would you say that CSR has an important impact on the sustainability of the EU economy as a whole?

Σχήμα 5: Αντίκτυπος της ΕΚΕ στη βιωσιμότητα της οικονομίας της ΕΕ

(Πηγή: The Corporate Social Responsibility Strategy of the European Commission: Results of the Public Consultation (2014), σελ. 33)

Όταν τα ενδιαφερόμενα μέρη ρωτήθηκαν ποια είναι τα στοιχεία της ΕΚΕ που μπορούν να επηρεάσουν θετικά τις επιχειρήσεις έδωσαν τις εξής απαντήσεις:

- Η ΕΚΕ παρακινεί τις επιχειρήσεις να δημιουργήσουν μακροπρόθεσμες στρατηγικές.
- Οι επιχειρήσεις αποκτούν ένα στόχο και όραμα.
- Η ΕΚΕ αυξάνει το κίνητρο για καινοτομίες
- Μακροπρόθεσμα μειώνονται τα κόστη
- Η ΕΚΕ βελτιώνει την εικόνα και τη φήμη των επιχειρήσεων

Επιπλέον, όταν τα ενδιαφερόμενα μέρη ρωτήθηκαν πώς μπορεί η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη να είναι χρήσιμη και να φέρει θετικά αποτελέσματα στην κοινωνία, απάντησαν ότι η ΕΚΕ βοηθάει στην αναγνώριση των αναγκών των ενδιαφερομένων μερών, ότι εξασφαλίζει τη δημιουργία αξίας για την κοινωνία, και πως δημιουργείται ένας ενάρετος κύκλος συνεχής βελτίωσης των πρακτικών που οδηγούν στη βιωσιμότητα.

3.5. Ελληνική Νομοθεσία σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Στα πλαίσια της ελληνικής κοινωνίας, υπάρχει ένα σύνολο επιπλέον νόμων που χρειάζεται να γίνονται σεβαστοί από τις επιχειρήσεις, και ειδικότερα από τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να ακολουθούν στρατηγική με γνώμονα την εταιρική κοινωνική ευθύνη.

Ο νόμος 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος έχει ως σκοπό τη δημιουργία και αξιοποίηση κριτηρίων και μηχανισμών έτσι ώστε η ανθρώπινη δραστηριότητα να σέβεται και να προστατεύει το περιβάλλον.

Ο νόμος 2742/1999 «Χωροταξικός σχεδιασμό και αειφόρος ανάπτυξη & άλλες διατάξεις» έχει ως σκοπό την αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη, την κατοχύρωση παραγωγικής και κοινωνικής συνοχής, και τη διασφάλιση προστασίας του περιβάλλοντος.

Ο νόμος 3064/2002 κατά της εμπορίας ανθρώπων κατακρίνει την κατάχρηση εξουσίας και τιμωρεί τις συγκεκριμένες παράνομες πράξεις.

Ο νόμος 3304/2005 για την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, έχει πεδίο εφαρμογής και στον επαγγελματικό τομέα και τις συνθήκες εργασίας. Σύμφωνα με αυτό το νόμο απαγορεύεται οποιαδήποτε άμεση ή έμμεση διάκριση σχετίζεται με τους παραπάνω λόγους.

Ο νόμος 3488/2006 περί της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την απασχόληση, τις συνθήκες εργασίας, και τις ευκαιρίες επαγγελματικής εκπαίδευσης, αναφέρεται τόσο σε ζητήματα άμεσης διάκρισης όσο και σε ζητήματα έμμεσης διάκρισης που εμφανίζονται στον εργασιακό χώρο.

4. Συμπεράσματα

Η εκπόνηση της Διπλωματικής αυτής εργασίας είχε ως στόχο την ανάπτυξη του θέματος της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Αρχικά αναφέραμε την οικονομική ανάλυση της ΕΚΕ, τα βασικά χαρακτηριστικά της ΕΚΕ και τις βασικότερες θεωρίες που επικρατούν. Στη συνέχεια παρουσιάσαμε την Στρατηγική ΕΚΕ, τα χαρακτηριστικά και τους πιθανούς λόγους υιοθέτησης από τις επιχειρήσεις, καθώς και μια σειρά απόψεων αν πραγματικά η λήψη αποφάσεων ΕΚΕ μπορεί να χρησιμεύει ως στρατηγικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις.

Σε αυτό το σημείο εξετάσαμε αν μία επιχείρηση μπορεί να αποκτήσει στρατηγικό πλεονέκτημα ως προς μία ανταγωνιστική της επιχείρηση, υιοθετώντας προαιρετικά μία απόφαση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που σε επόμενη χρονική στιγμή μπορεί να γίνει απαιτητή μέσω της νομοθεσίας. Η ανάλυση οδήγησε στο συμπέρασμα ότι υπό ορισμένες συνθήκες, μία τέτοια απόφαση έχει τη δυνατότητα να προσφέρει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε μία επιχείρηση. Η επιχείρηση που υιοθετεί πρακτικές ΕΚΕ αποκτά φήμη, η οποία μπορεί να επηρεάσει θετικά τη μεγιστοποίηση των κερδών, ενώ παράλληλα από την ΕΚΕ παράγεται και κοινωνική αξία.

Τέλος, παρουσιάστηκε η σχετική αντιμετώπιση του ζητήματος υιοθέτησης της ΕΚΕ από τη μεριά της νομικής ανάλυσης, με παρουσίαση των κυριότερων στοιχείων που έχουν αναφερθεί σε παγκόσμιο επίπεδο, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και στα Ελληνικά πλαίσια ανάλυσης. Η ΕΚΕ είναι εθελοντική-προαιρετική απόφαση των επιχειρήσεων, οπότε δείχνει την επιθυμία των επιχειρήσεων να θέτουν υψηλότερους στόχους από αυτούς των νόμων. Από τα κυριότερα νομικά στοιχεία που μπορούν να κατευθύνουν τον καθορισμό ΕΚΕ από μία επιχείρηση είναι το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ, το πρότυπο ISO 26000 για την ΕΚΕ, η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, καθώς και η Οδηγία 2011 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για τα αποτελέσματα από αυτή την Οδηγία, έρευνα στα πλαίσια της ΕΕ δείχνει ότι η υιοθέτηση ΕΚΕ μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στη λειτουργία των επιχειρήσεων.

5. Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Μια ανανεωμένη στρατηγική ΕΕ 2011-14 για την εταιρική κοινωνική ευθύνη (2011). Διαθέσιμο στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0681>.

N. 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος».

N. 2742/1999 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη & άλλες διατάξεις».

N. 3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού».

N. 3488/2006 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη, στους όρους και στις συνθήκες εργασίας και άλλες συναφείς διατάξεις».

ΟΔΗΓΙΑ 2014/95/ΕΕ για την τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ όσον αφορά τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών και πληροφοριών για την πολυμορφία από ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις και ομίλους (2014). Διαθέσιμο στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

2030 Agenda for Sustainable Development. Διαθέσιμο στο <https://sustainabledevelopment.un.org>.

Besanko, D., & Braeutigam, R. (2008). *Μικροοικονομική*. Εκδόσεις Gutenberg, σελ. 645-668.

Buhmann, K., Roseberry, L., & Morsing, M. (Eds.). (2010). *Corporate social and human rights responsibilities: Global, legal and management perspectives*. Springer, σελ. 54-94.

Commission Staff Working Document on Implementing the UN Guiding Principles on Business and Human Rights - State of Play. (2015). Διαθέσιμο στο <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/11621?locale=en>.

Corporate Social Responsibility, Responsible Business Conduct, and Business & Human Rights: Overview of Progress. (2019). Διαθέσιμο στο <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/34482>.

Crane, A., McWilliams, A., Matten, D., Moon, J., & Siegel, D. S. (Eds.). (2008). *The Oxford handbook of corporate social responsibility*. Oxford University Press on Demand, σελ. 49-76, 85-104.

GREEN PAPER: Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility (2001), σελ. 4

Haski-Leventhal, D., (2018). *Στρατηγική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Εργαλεία και θεωρίες για υπεύθυνη διοίκηση*. Εκδόσεις Τζιόλα, σελ. 4-23, 34-83, 137-151.

Kopel, M., & Brand, B. (2012). Socially responsible firms and endogenous choice of strategic incentives. *Economic Modelling*, 29(3), σελ. 982-989.

Lioui, A., & Sharma, Z. (2012). Environmental corporate social responsibility and financial performance: Disentangling direct and indirect effects. *Ecological Economics*, 78, σελ. 100-111.

Sacconi, L., Blair, M., Freeman, R.E., & Vercelli, A., (2011). Corporate Social Responsibility and Corporate Governance: the Contribution of Economic Theory and Related Disciplines. *International Economic Association*, Conference Volume 149.

The Corporate Social Responsibility Strategy of the European Commission: Results of the Public Consultation (2014). Διαθέσιμο στο https://ec.europa.eu/growth/industry/sustainability/corporate-social-responsibility_en.

The Ten Principles of the UN Global Compact. Διαθέσιμο στο <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>

Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Διαθέσιμο στο <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Werther Jr, W. B., & Chandler, D. (2005). *Strategic corporate social responsibility as global brand insurance*. *Business Horizons* Vol.48, σελ. 317-324.

Werther Jr, W. B., & Chandler, D. (2006). *Strategic corporate social responsibility: Stakeholders in a global environment*. Sage, σελ. 6-44, 48-80.

6. Αναφορές

Σχήμα 1	The Corporate Social Responsibility Strategy of the European Commission: Results of the Public Consultation (2014)
Σχήμα 2	Haski-Leventhal, D., (2018). Στρατηγική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Εργαλεία και θεωρίες για υπεύθυνη διοίκηση. Εκδόσεις Τζιόλα
Σχήμα 3	The Corporate Social Responsibility Strategy of the European Commission: Results of the Public Consultation (2014)
Σχήμα 4	The Corporate Social Responsibility Strategy of the European Commission: Results of the Public Consultation (2014)
Σχήμα 5	The Corporate Social Responsibility Strategy of the European Commission: Results of the Public Consultation (2014)